

VYSOKÁ ŠKOLA POLYTECHNICKÁ JIHLAVA

Katedra cestovního ruchu

Historie turismu v ORP Telč

bakalářská práce

Autor práce: Hana Dufková

Vedoucí práce: RNDr. PaedDr. Jaromír Rux, CSc.

Jihlava 2021

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Autor práce:	Hana Dufková
Studijní program:	Ekonomika a management
Obor:	Cestovní ruch
Název práce:	Historie turismu v obci s rozšířenou působností Telč
Cíl práce:	Cílem BP je pomocí studia archivních materiálů, kronik, odborné literatury, dobového tisku a orální historie zpracovat historii turismu v ORP Telč

RNDr. PaedDr. Jaromír Rux, CSc.
vedoucí bakalářské práce

RNDr. Eva Janoušková, Ph.D.
vedoucí katedry
Katedra cestovního ruchu

Abstrakt

Hana Dufková: Historie turismu v obci s rozšířenou působností Telč. Vysoká škola polytechnická Jihlava. Katedra cestovního ruchu. Vedoucí práce: RNDr. PaedDr. Jaromír Rux, CSc. Jihlava 2021. 73 stran.

Bakalářská práce je zaměřena na studium historie cestovního ruchu v obci s rozšířenou působností Telč. V bakalářské práci jsou zmíněné informace z kroniky města Telč, archivních materiálů, dobového tisku, odborné literatury a informace z rozhovorů s pamětníky. V práci jsou zmíněné statistiky. Cílem práce je vypátrat historii turismu v ORP Telč od nejstarších dochovaných počátků až po současnost.

Klíčová slova

Telč – UNESCO – cestovní ruch – návštěvnost - historie

Abstract

Hana Dufková: History of tourism in the village with extended scope Telč. University of Polytechnic Jihlava. Department of Tourism. Head of work: RNDr. PaedDr. Jaromír Rux, CSc. Jihlava 2021. 73 pages.

The bachelor's thesis is focused on the study of the history of tourism in the village with extended scope Telč. In the bachelor's thesis there is mentioned information from the chronicle of the city of Telč, archival materials, period printing, professional literature and information from interviews with witnesses. The work has mentioned statistics on attendance. The aim of the thesis is to trace the history of tourism in ORP Telč from the oldest preserved beginnings to the present.

Keywords

Telč – UNESCO – tourism – attendance – history

Cíl Práce

Cílem bakalářské práce je pomocí studia archivních materiálů, kronik, odborné literatury, dobového tisku a orální historie zpracovat historii turismu v obci s rozšířenou působností Telč.

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je původní a zpracoval/a jsem ji samostatně. Prohlašuji, že citace použitých pramenů je úplná, že jsem v práci neporušil/a autorská práva (ve smyslu zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů, v platném znění, dále též „AZ“).

Souhlasím s umístěním bakalářské práce v knihovně VŠPJ a s jejím užitím k výuce nebo k vlastní vnitřní potřebě VŠPJ.

Byl/a jsem seznámen/a s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje **AZ**, zejména § 60 (školní dílo).

Beru na vědomí, že VŠPJ má právo na uzavření licenční smlouvy o užití mé bakalářské práce a prohlašuji, že **s o u h l a s í m** s případným užitím mé bakalářské práce (prodej, zapůjčení apod.).

Jsem si vědom/a toho, že užít své bakalářské práce či poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠPJ, která má právo ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, vynaložených vysokou školou na vytvoření díla (až do jejich skutečné výše), z výdělku dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence.

V Jihlavě dne 25. března 2021

.....

Podpis studenta/ky

Obsah

1	Teoretická část	4
1.1	ORP Telč	4
1.2	Definice cestovního ruchu	5
1.2.1	Formy cestovního ruchu	6
1.2.2	Druhy cestovního ruchu	6
1.2.3	Potenciál cestovního ruchu	7
1.2.4	Popis cestovního ruchu v ORP Telč	8
1.2.5	Přehled dějin Telče	9
2	Praktická část	10
2.1	Návštěvy významných osobností	10
2.1.1	Tomáš G. Masaryk	10
2.1.2	Edvard Beneš	13
2.1.3	Emil Hácha	13
2.1.4	Václav Havel	13
2.1.5	Václav Klaus	13
2.1.6	Miloš Zeman	14
2.1.7	Výprava anglických architektů	14
2.1.8	Převoz tělesných pozůstatků básníka Vincence Furcha	14
2.1.9	Delegace OSN	15
2.1.10	Visitační cesta biskupa Norberta Kleina	15
2.1.11	Eucharistický sjezd	16
2.2	MICE turismus	16

2.2.1	Návštěva římského císaře a českého krále Karla IV. v Telči	16
2.2.2	Krajinská hospodářská a průmyslová výstava	17
2.2.3	Dolnorakouská zemská výstava nazvaná ČESKO-RAKOUSKO, rozdělení – odloučení – spojení.	17
2.2.4	Zikmund Lucemburský	17
2.2.5	Zachariáš z Hradce.....	18
2.3	Historie železniční dopravy.....	20
2.4	Spolky a kluby.....	23
2.4.1	Klub Turistů Telč.....	23
2.4.2	Sokol Telč	25
2.4.3	Orel Telč	25
2.4.4	Sportovní klub Telč	26
2.4.5	Lední hokej	26
2.4.6	Junák Telč	28
2.5	Akce a festivaly.....	29
2.5.1	Trhy a jarmarky	29
2.5.2	Folkové prázdniny v Telči	30
2.6	Hotely.....	31
2.6.1	Hotel Černý orel.....	31
2.6.2	Hotel Vondrák „růžek“ u nádraží	31
2.6.3	Hotel U Hraběnky	32
2.6.4	Hotel Antoň.....	32
2.6.5	Hotel Pangea	32
2.6.6	Ostatní hotely	33
2.7	Zámek Telč.....	34

2.7.1	Historie zámku	36
2.7.2	Vývoj návštěvnosti zámku	37
2.8	Cestovní ruch před rokem 1989	39
2.9	Cestovní ruch po roce 1989	40
2.9.1	Cestovní ruch před rokem 1989 v ORP Telč	42
2.9.2	Cestovní ruch v ORP Telč po roce 1989	42
2.9.3	Cestovní ruch v ORP Telč během pandemie	43
2.10	Situace v ORP Telč v průběhu let 1900 – současnost	43
2.10.1	Situace v ORP Telč v roce 1900	43
2.10.2	Situace v ORP Telč v roce 1940	45
2.11	Zápis na seznam světového dědictví UNESCO	45
2.12	Shrnutí a návrhy na vylepšení	47
2.12.1	Ubytovací a stravovací zařízení	47
2.12.2	Turistické atraktivity	48
2.12.3	Filmový turismus	49
2.12.4	Folkové prázdniny v Telči	49
Přílohy		1
Závěr		13
Seznam zdrojů		14

Seznam grafických objektů

Seznam obrázků

Obrázek 1 – administrativní mapa ORP Telč (www.czso.cz)	4
Obrázek 2 – geografická mapa ORP Telč (www.czso.cz)	5
Obrázek 3 – ilustrační trasa cesty do Janova (mapy.cz)	19
Obrázek 4 – podpisy prezidentů T. G. Masaryka a E. Beneše v Kronice města Telč (Státní okresní archiv Jihlava - digitalizováno)	1
Obrázek 5 – program návštěvy pana prezidenta Masaryka 13. 6. 1928 (Státní okresní archiv Jihlava - fotografie).....	2
Obrázek 6 – fotografie T. G. Masaryka před radnicí v Telči (HRDLIČKA, Josef. <i>Telč - 900 let</i>).....	3
Obrázek 7 – Prezident Václav Havel v Telči (HRDLIČKA, Josef. <i>Telč - 900 let</i>).....	3
Obrázek 8 – pohlednice z události návštěvy prezidenta Klause v Telči 11. Května 2004, z druhé strany pohlednice podpis prezidenta a jeho ženy Lidie (pohlednice vlastní – scan)	4
Obrázek 9 – plná moc pro převezení tělesných ostatků Vincenta Furcha (Státní okresní archiv Jihlava - fotografie).....	5
Obrázek 10 – poděkování za vřelé přijetí výpravy anglických Architektů (Státní okresní archiv Jihlava - fotografie).....	6
Obrázek 11 - archivní fotografie hotelu Vondrák "U nádraží" (Státní okresní archiv Jihlava).....	7
Obrázek 12 - zemědělská výstava konaná v Telči 19220 (HRDLIČKA, Josef. <i>Telč - 900 let</i>)	7
Obrázek 13 – jedna z možností propagace města v roce 1945 (Státní okresní archiv Jihlava – fotografie)	8
Obrázek 14 – jedna z možností propagace v roce 1941 (Státní okresní archiv Jihlava - fotografie).....	9

Obrázek 15 – Děkovný dopis od cestovní kanceláře Čedok (Státní okresní archiv Jihlava - fotografie).....	10
Obrázek 16 – Hraběnka Markéta Podstatská s hokejisty (mnoho rodinných fotografií Podstatských, včetně hraběnky v hokejovém dresu jsou dochované v depozitáři na zámku Telč) (gis.fsv.cvut.cz/zamky/genealogie/podstatzky-lichtenstein/php/person.php?o=21).....	11
Obrázek 17 – Hrabě Leopold III. Podstatský na telečském rybníku na svých sáňkách, které jsou stále dochované na půdě státního zámku (Hrad Roštejn Facebook)	12

Seznam tabulek

Tabulka 1 – přehled hotelů Telč	33
Tabulka 2 – přehled cen ubytování v hotelech Telč	33
Tabulka 3 – vývoj návštěvnosti zámku Telč od roku 2005 do roku 2019 (www.statistikakultury.cz).....	38
Tabulka 4 – Přehled turistů navštěvujících ČR před rokem 1989 (www.czso.cz).....	39
Tabulka 5 – přehled zemí navštívené českými turisty v roce 1989 (před revolucí) (www.czso.cz)	40
Tabulka 6 –nejoblíbenější destinace českých turistů 2018 před pandemií (https://pelipeccky.cz).....	41

Seznam grafů

Graf 1 (IROP - Ministerstvo pro místní rozvoj ČR - Státní zámek Telč - Růže Vysočiny (mmr.cz)	36
---	----

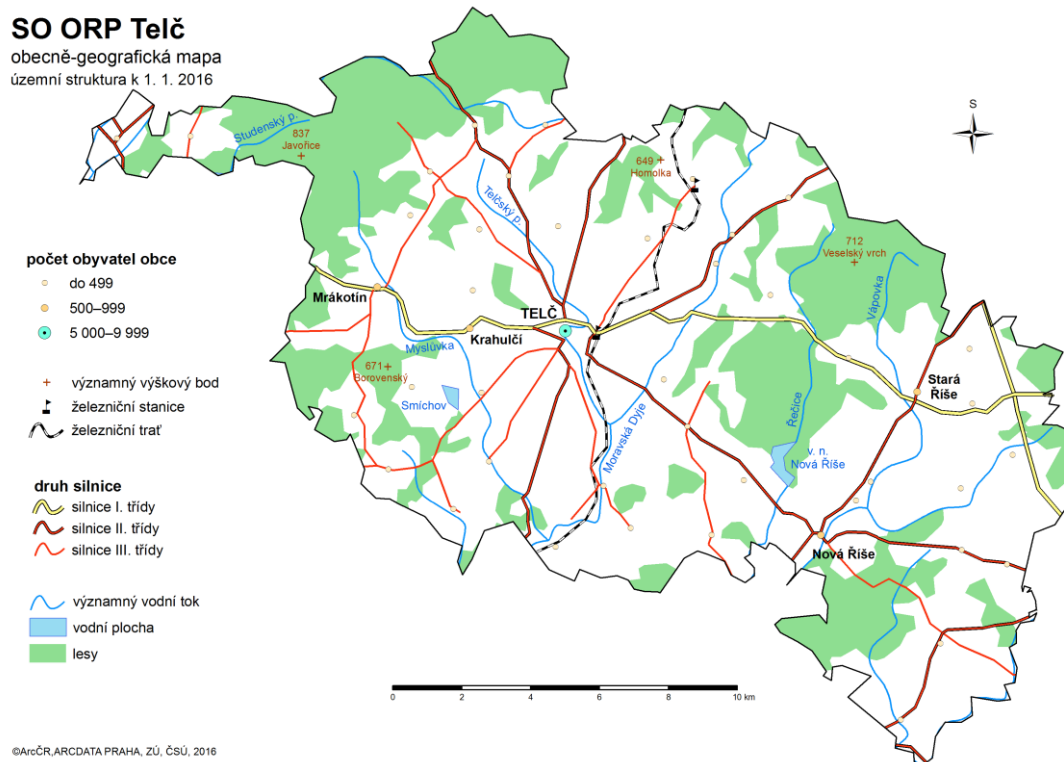
Úvod

Ve své bakalářské práci se budu zabývat historií a vývojem cestovního ruchu v oblasti ORP Telč. Práce zahrnuje vysvětlení pojmu cestovní ruch, definici oblasti ORP Telč a historii cestovního ruchu od nejstarších dochovaných prvopočátků až po současnost. Ta zahrnuje i to, jaké atraktivity Telč během času získala a ztratila, jakým směrem se cestovní ruch orientoval a jak ho ovlivnily různé doby, události nebo režimy. V práci se zmíním i o nejznámějších a nejvýznamnějších osobnostech naší nebo cizích zemí, které Telč během historie navštívily a jaký na ní měly vliv. Mimo to se zde také budu zabývat problematikou, která s cestovním ruchem úzce souvisí, jako je například infrastruktura a dopad výstavby železnice. Popíši zde také produkty a služby cestovního ruchu nacházejících se ve městě. Zahrnuje je to třeba nejstarší ubytovací a stravovací zařízení. V neposlední řadě samozřejmě nemohu opomenout ani Telečský státní zámek, který má bezpochyby na cestovní ruch v destinaci naprosto největší vliv. Nejen zámek, jako stavba samotná, ale i šlechtické rodiny majitelů zámku městu dlouhá léta vypomáhaly v těžkých situacích a přispívaly i nemalými finančními částkami na budování potřebných zařízení. Cestovní ruch ve městě nejvíce ovlivnily dvě události, které jsou zapsány na seznam světového dědictví UNESCO a koronavirová pandemie v roce 2020. Pro vypracování práce mě nejvíce motivoval fakt, že historií města Telč se už velmi dlouhou dobu zajímám a samozřejmě jako místní obyvatel mám k Telči velmi kladný vztah. Od roku 2016 také na Telečském zámku pracuji jako průvodkyně a zpracování práce mi určitě pomůže prohloubit mé znalosti o městě.

1 Teoretická část

1.1 ORP Telč

Obec s rozšířenou působností Telč má správní obvod v jihozápadní části Vysočiny. Sousedí s Jihočeským krajem, a s obcemi správních obvodů Jihlava, Pelhřimov, Moravské Budějovice a Třebíč. Správní území tvoří celkem 45 obcí. Nejvyšším bodem je Javořice (837 m), která je současně nejvyšším bodem kraje. (www.czso.cz)



Obrázek 1 – geografická mapa ORP Telč (www.czso.cz)



Obrázek 2 – administrativní mapa ORP Telč (www.czso.cz)

1.2 Definice cestovního ruchu

Cestovním ruchem se rozumí volný pohyb osob mimo místo jejich trvalého bydliště. Délka pobytu nesmí být delší než jeden rok. Pokud se jedná o vnitrostátní cestovní ruch délka pobytu nesmí přesáhnout 6 měsíců. Osoby mohou cestovat za libovolnými účely, o cestovní ruch se ovšem nejedná, pokud je důvodem cestování a pobytu výdělečná činnost. (Rux 2014)

Místem trvalého pobytu osob se rozumí jejich bydliště ať už trvalé či přechodné a jeho přímé okolí. Také se sem řadí školy a pracoviště respondentů nebo jiná místa, která jsou jimi často navštěvována. Další pojem, obvyklé prostředí, se dělí na dvě části: vzdálenost a frekvenci návštěvy. Do obvyklého prostředí respondenta spadají místa v okolí jeho bydliště, byť jím nejsou navštěvována nijak často. A místa, která zase navštěvuje často nebo pravidelně (alespoň 1x týdně), v tomto případě nezáleží

na tom, jak moc je místo vzdálené od bydliště respondenta. Při definici obvyklého prostředí, nemají státní hranice vliv. (Rux 2014)

1.2.1 Formy cestovního ruchu

Rozeznáváme celkem 3 formy

Domácí cestovní ruch – O domácí cestovní ruch se jedná tehdy, když osoby cestují uvnitř daného území (např.: region/stát), ovšem mimo místo svého trvalého bydliště nebo obvyklého prostředí. (Rux 2014)

Příjezdový cestovní ruch – jinak také incoming, značí situaci, kdy území navštěvují osoby, které nepocházejí z daného území. (Rux 2014)

Výjezdový cestovní ruch – jinak také outgoing, značí situaci, kdy osoby žijící na daném území, cestují na jiná území. (Rux 2014)

Pokud se daným územím rozumí stát, mohou se tyto 3 formy cestovního ruchu kombinovat. Jedná se o **vnitrostátní cestovní ruch**, kdy se jedná o domácí CR a příjezdový CR. Dále **národní cestovní ruch**, kdy se jedná o domácí a výjezdový CR a poslední **mezinárodní cestovní ruch**, kdy se jedná o příjezdový a výjezdový CR. (Rux 2014)

Cestovní ruch se dále člení na několik druhů podle různých kritérií.

1.2.2 Druhy cestovního ruchu

- Podle doby pobytu
 - Krátkodobý – není delší než 3 dny (max. 2 přenocování)
 - Dlouhodobý – delší než 3 dny, ovšem kratší než 1 rok
- Podle počtu účastníků
 - Individuální – hlavně jednotlivci nebo rodiny
 - Skupinový – je výhodnější pro poskytovatele služeb, skupiny mohou být formální i neformální
- Podle způsobu zabezpečení služeb
 - Organizovaný – služby účastníkům zařizuje cestovní kancelář nebo jiní zprostředkovatelé

- Neorganizovaný – účastník si hradí všechny služby sám
- Podle způsobu placení a druhu plátců
 - Volný – účast není ničím podmíněná, účastníci rozhodují o svých závazcích, místech které navštíví, služeb které si zaplatí
 - Vázaný – jde o incentivní cestovní ruch, v tomto případě hradí náklady zaměstnavatelé. (Rux 2014)

1.2.3 Potenciál cestovního ruchu

Pojem potenciál se vždy vztahuje k nějakému libovolně zvolenému území. Tím může být např. město, kraj, stát atd. Pod pojmem potenciál určitého území rozumíme schopnost (sílu) tohoto území splnit nějaké požadavky, přitáhnout lidi do tohoto území, do této oblasti. Každé území tedy má např. potenciál zemědělský, lesnický, vodohospodářský atd., tedy také potenciál CR. Významově nejbližší slovo výrazu potenciál je výraz atraktivita. (Rux 2014)

Všeobecně se dá o Telči říct, že má opravdu obrovský potenciál. Ten ale bohužel není příliš využitý. Potenciál se dělí na primární, sekundární a terciární. Do primárního potenciálu cestovního ruchu se řadí přírodní podmínky. Ty jsou na Vysočině všeobecně velice dobré, příroda je čistá a zachovalá. Také by se dalo říci, že je to jeden ze „zelenějších krajů“. Telč má v okolí hlavně menší vesnice nebo městyse a velké množství polí a lesů. V blízkosti se nachází například kaple sv. Karla Boromejského a jiné menší kapličky, Míchova skála u Řásné, Velkopařezitý rybník a jiné památky.

Sekundární potenciál cestovního ruchu už je na tom hůře. Ten zahrnuje hlavně infrastrukturu CR, tedy hlavně dopravní dostupnost, ubytovací a stravovací zařízení. Stav silnic v Telči a okolí je dost špatný. Pro cyklisty ne zrovna vhodný, ale tento problém se vyřešil novými cyklostezkami. Pokud mluvíme o poloze, je Telč velmi dobře dostupná. Je přímo napojená na hlavní silnici do Jihlavy, odkud se dá dostat na dálnici. V případě oprav a objížděk, které jsou tady také docela velký problém v posledních letech, se dá do města dostat po několika vedlejších silnicích. Parkovacích míst je ve městě v sezóně nedostatek, a moc hotelů má tu výhodu, že mají i hotelová parkoviště. Tento problém se týká především hotelů na náměstí,

v blízkosti náměstí se moc dobře zaparkovat nedá, návštěvníci musejí nosit kufrы docela daleko. Parkování na náměstí je placené a pouze na vyhrazených místech, tam ale většinou parkují už lidé, kteří na náměstí bydlí a chodí do zaměstnání.

Ubytovacích a stravovacích zařízení je ve městě celkem velké množství, většina se nachází na náměstí a v jeho blízkosti. Hotelů/ubytoven/privátů a jiných ubytovacích služeb je v Telči víc než dost. Na to, že v Telči jsou prakticky turisté pouze přes léto, až zbytečně moc. Stravovací zařízení jsou převážně restaurace, kavárny a pizzerie. Všechny zde nabízejí především klasickou českou kuchyní. Ve městě by se hodilo více rychlého občerstvení než současné dvě. Ne všichni návštěvníci chtějí strávit dlouhou dobu v restauraci čekáním na jídlo.

Terciární potenciál CR zahrnuje pravidelné/nepravidelné akce konající se na daném místě. Leckdo by si řekl, že Telč je na akce velice bohatá. Není. 90% akcí se koná jen během asi 1 měsíce v létě. Během zbytku roku a hlavně zimy se neděje naprosto nic. Asi nejznámější akcí jsou Folkové prázdniny v Telči, které trvají 17 dní. Během ní jsou na náměstí různé stánky, přes den se na náměstí konají drobnější koncerty a hlavní koncerty poté večer v zámeckém areálu. Akce se konají také v areálu Panského dvora, například Nocturno, letní kino a jiné hlavně jednodenní akce. Během Folkových prázdnin se koná i většina zbylých akcí, například Parní léto v Telči, kdy se turisté mohou projet do Slavonic původním parním dobovým vlakem. Balóny nad Telčí, kdy z náměstí odlétají horkovzdušné balóny. Během Folkových prázdnin také většinou dobrovolníci hrají různé pohádky v zámeckém parku nebo na zámecké terase pro děti. Jedna skupina takovýchto dobrovolníků se jmenovala Kavaliéry Moravy. Vedl ji Robert Waschka, který také založil Dům rytířských ctností a vytváří zajímavé a poutavé přednášky a představení hlavně o dobovém šermu a zbraních nebo sebeobraně.

1.2.4 Popis cestovního ruchu v ORP Telč

Hlavním problémem je, že je CR celoročně nerovnoměrný. Pár delších akcí se koná během léta a několik jednodenních z jara a z podzimu. Přes zimu nejsou žádné akce, nebo Vánoční trhy. Většina hlavních atraktivit je zavřená, což je zámek, který je

otevřený od dubna do října. Rozhledny a věže je možné také navštívit jen od jara do podzimu. Z toho plyne, že přes zimu si zde turista může dát grog a oběd v restauraci a obejít si náměstí. Průměrně se zde turista zdrží jedno odpoledne. Když už přespí tak 1 noc. Turisté zde potom ani nemají kde trávit čas, ani kde utrácet peníze. Ve městě bývalo kdysi kino, ale bohužel už je dlouhá léta zavřené. Chybí tu také například koupaliště ale i zajímavější obchody, nejen obchody se suvenýry nebo vietnamské prodejny. Jediné na čem si město zakládá je náměstí a státní zámek, protože se dostaly na seznam světového dědictví UNESCO.

1.2.5 Přehled dějin Telče

První písemně dochované zprávy o Telči pocházejí z roku 1335. Tehdy ji vlastnil král Jan Lucemburský a jeho syn Karel IV. Vyměnili ji posléze s Oldřichem z Hradce za pohraniční hrad Bánov u Uherského Brodu, kvůli jeho dobré strategické pozici. (Dnes již hrad nestojí). Rod pánů z Hradce pocházel z jednoho z nejvýznamnějších a nejstarších českých rodů z našeho území – Vítkovců. V polovině 14. Století, nechal Menhart z Hradce vybudovat vlastně základ města. A sice starý gotický hrad, kostel sv. Jakuba a gotické domy kolem dokola velkého tržiště. O 200 let později, tedy v polovině 16. Století se Telče ujal Zachariáš z Hradce. Ten nechal gotickým domům na náměstí přistavět renesanční štíty a hrad přebudovat do dnešní podoby renesančního zámku. Domy na náměstí několikrát hořely, proto nejsou už všechny renesanční, některé mají štíty i barokní nebo klasicistní. Město si dokázalo zachovat svou historickou podobu a v roce 1992 bylo zapsáno na seznam světového dědictví UNESCO. (www.zamek-telc.cz)

2 Praktická část

2.1 Návštěvy významných osobností

V této části práce popisuji jak se město a občané připravovali na vzácné hosty. Pro město je velká čest, když je přijde navštívit například prezident. Ale ne jenom prezidenti, ale i uznávaní vědci nebo známé celebrity dělají z tohoto pohledu městu skvělou reklamu, což samozřejmě láká turisty. Z městské kroniky jsem se dozvěděla mnoho zajímavých detailů, jak vypadá taková příprava města na návštěvu právě prezidenta republiky, a v Telči jich bylo hned několik.

2.1.1 Tomáš G. Masaryk

Dle mého názoru, nejvýznamnější člověk, který kdy do Telče zavítal. Příprava na slavnost jeho příjezdu byla velice pečlivá a také dosti finančně nákladná. Dochovalo se mnoho materiálů, telegramů a dokumentů o přípravách na příjezd pana prezidenta.

Slavnost si město platilo samo, stát městu zaplatil pouze slavnostní hostinu (jejíž cenu jsem bohužel nedohledala). Konala se 13. června 1928 a stála 8 000 Korun československých. (Státní okresní archiv Jihlava, Archiv města Telč, Kronika města Telč „digitalizováno“)

Pro představu v roce 1928 si dělníci vydělávali průměrně 510-590 Kčs měsíčně. Úředníci už okolo 940 Kčs měsíčně a jakási obdoba „minimální mzdy“ v té době činila zhruba 250 Kčs měsíčně pro služby. Za zhruba 8 600 Korun se tehdy dal sehnat malý byt, nebo 2 hektary bramborového pole. (www.ptejteseknihovny.cz)

Masaryk v této době podnikal zájezd do jihozápadní Moravy, což se obyvatelé dozvěděli podle kronikáře z novin. Zástupci města 19. května do kabinetní kanceláře pana prezidenta poslali pozvání k návštěvě města při jeho cestě po jihozápadní Moravě. O 5 dní později, 24. května, přišla odpověď z kabinetní kanceláře. Ne tedy potvrzení o návštěvě, ale o tom, že návštěva Telče bude vzata v úvahu při tvorbě

programu prezidentovy cesty. Přesto ale byly přípravy na potenciální návštěvu v plném proudu. Občané z měst Dačice a Telče plánovali slavnostní společné uvítání, společně také pořádali porady. V této době už byly připraveny i uvítací proslovy, které měl na starost ředitel státní reálky Methoděj Divoký. Občané byli informováni a upozorněni na důkladné čtení všech vyhlášek. Oznámení se tehdy ještě vybubňovala strážníkem Františkem Peškem. O dalších 5 dní později, tedy 29. května přijel osobně do města zkontrolovat prezidentský šéf zemské správy politické Dr. Karel Drbal, jak na tom město je s přípravami. No a 31. května byla prezidentova návštěva už jistá. Ten den do města přijel zemský viceprezident Bedřich Remeš oznámit tuto zprávu vedení města. Mimoto také zkontroloval stav místních silnic. Dalším důležitým bodem na programu byla bezpečnost pana prezidenta, o kterou se staralo Dačické četnictvo. 2. června se zařizovaly výpravy zvláštních vlaků z okolních měst s ředitelstvím státních drah v Brně na den návštěvy pana prezidenta Masaryka. Toho dne se také konala rada se starosty z okolních měst a vesnic, hlavně těch měst, kterými měl pan Masaryk do Telče přijíždět, aby se postarali o dobrou úpravu silnic. Dokonce se zdobily prapory kolem silnic věnci. Mezi poslední přípravy už patřilo jen zařízení sanitky, pro všechny případy, a vyzdobení vnitřku radnice pro případ, že by přšelo. Po ukončení všech těchto příprav starosta Telče vydal prohlášení, že v den návštěvy pana prezidenta, budou uzavřeny všechny obchody a všichni zaměstnavatelé musí dát svým pracovníkům volno, aby se mohli zúčastnit slavnosti. (Státní okresní archiv Jihlava, Archiv města Telč, Kronika města Telč „digitalizováno“)

Dohledala jsem i přímo program prezidentovy návštěvy města, který je pečlivě časově rozvržený a detailně rozpracovaný a vypsáný. Pro kratší shrnutí tohoto programu, pan prezident přijel do města Telče okolo 12. hodiny. Jeho auto zastavilo na náměstí před tribunou a za znění státní hymny ho uvítali tehdejší starosta Eliáš Verner, předseda starostenského sboru telečského okresu Ferdinand Foit, starosta Dačic Rudolf Falt a starosta Slavonic Antonín Plach. Po projevech se pan prezident

Masaryk podepsal do městské kroniky a jako darem od obce dostal album fotografií nejvýznamnějších částí města, které bylo vyzdobeno v Lidové malírně, konkrétně ředitelem Františkem Fromkem. V 13:15 započala zmíněná slavnostní hostina v zemské hospodyňské škole. Tam dostal také darem okrasný talíř ozdobený národním ornamentem, který byl také vytvořený v telečské malírně. V 14:30 pan prezident už odjížděl. Celkem jeho návštěva trvala 2 a půl hodiny, což může být trochu úsměvné při představě kolik času, úsilí a finančních prostředků se vložilo do příprav jeho návštěvy. (Státní okresní archiv Jihlava, Archiv města Telč, Kronika města Telč „digitalizováno“)

Přípravy zahrnovaly například postavení slavobrány, ta potřebovala povolení od Správy státních silnic ve Znojmě, která ji schválila 5. června 1928. Nebo město také žádalo městskou radu v Jihlavě o zapůjčení 100 praporů ve státních barvách. Ta ale prapory nezapůjčila pro případ, že by pan prezident zavítal i tam. Kronika města také krásně popisuje jak probíhala komunikace mezi vedením města a občany. Hlavně s občany, kteří bydleli v domech na náměstí a také s těmi, kteří bydleli v ulicích, kterými měl pan prezident projíždět. Ti všichni měli neprodleně začít pracovat na úpravě vzhledu svých domů. Občané dostali písemné žádosti, zda budou souhlasit s květinovou výzdobou oblouků loubí svých domů na náměstí květinovými košíky, které se nechaly vyrobit se sklárně Janštejn. Celkovou výzdobu města řídil ředitel Okrašlovacího spolku Josef Šandera a vrchní zahradník František Raimund. (Státní okresní archiv Jihlava, Archiv města Telč, Kronika města Telč „digitalizováno“)

Na návštěvu pana prezidenta obyvatelé vzpomínali ještě dlouho. O 2 roky později 28. února 1930, obyvatelé slavili Masarykovy 80. Narozeniny. K této příležitosti nabídlo vedení město panu prezidentovi čestné občanství města Telče, které 3. března přijal. (Státní okresní archiv Jihlava, Archiv města Telč, Kronika města Telč „digitalizováno“)

Na podpis pana prezidenta Masaryka bylo zakoupeno pro tuto příležitost speciální zlaté pero, kterým se prezident tedy i podepsal. Poté bylo uschováno v městském muzeu a znovu bylo použito, když se s ním do kroniky města podepisovali další

prezidenti, Edvard Beneš, Václav Havel, Václav Klaus a Miloš Zeman. Zlaté pero je tedy takovou místní tradicí. (Státní okresní archiv Jihlava, Archiv města Telč, Kronika města Telč „digitalizováno“)

2.1.2 Edvard Beneš

Prezident Edvard Beneš navštívil město 6. července 1946 a podepsal se do městské kroniky. Prozatím jsem ovšem žádné další podrobnější informace o jeho návštěvě, přípravách a ani fotografie nedohledala.

2.1.3 Emil Hácha

Šlo o pouze neoficiální návštěvu v roce 1938, kdy ještě pan Hácha hlavou státu nebyl, ale přesto se sem počítá. (www.jihlavsky.denik.cz)

2.1.4 Václav Havel

Ten pocítil Telč svou návštěvou 27. června 1991. Podle Hany Müllerové, telečské místostarostky, která návštěvu prezidenta popsala v Jihlavském deníku, se na náměstí sešlo tolik lidí jako snad nikdy předtím. Pan Havel se tehdy také zastavil i na telečském zámku. Tam ho doprovázel kancléř Karel Schwanzenberg a tehdejší starosta města Václav Jehlička. (www.jihlavsky.denik.cz)

2.1.5 Václav Klaus

Návštěvu pana Klause si pamatuji. Bylo to 11. května 2004. Moje bývalá spolužačka a kamarádka, Tereza Koubíková, tehdy panu prezidentovi podávala květiny. Ale že by se jednalo o nějakou slávu, se říct nedá. Na náměstí se sešlo asi kolem 30 ti lidí. Rozdávaly se pohlednice s Klausovou fotografií a datem jeho návštěvy města, kterou si moje mamka nechala od něho podepsat. Nějaké bližší informace o této návštěvě jsem se opět dozvěděla z Jihlavského deníku. Dar se panu prezidentovi vybral opět z proslulé lidové malírny, která už ale bohužel neexistovala. Byla to malovaná amfora z roku 1920 a prý měla viditelný úspěch. Klaus se podepsal do městské kroniky také již zmíněným zlatým perem, které si prý dlouho prohlížel a pochvaloval si, jak hezky píše. Toto mi přijde opravdu úsměvné, hlavně kvůli Klausovu zalíbení

v peru na konferenci v Chille, které si velmi nenápadně odcizil. Pero tu ale naštěstí zůstalo a mohou se s ním podepisovat i další prezidenti. (www.jihlavsky.denik.cz)

2.1.6 Miloš Zeman

Návštěva současného prezidenta se odehrála 25. Června 2015. Pana prezidenta doprovázel i tehdejší hejtman kraje Vysočina Jiří Běhounek. S účastí to měl pan Zeman mnohem lepší než pan Klaus. Uvítal ho zde starosta Roman Fabeš a darem pan prezident dostal keramické předměty od místní řemeslnice. (Tentokrát už bohužel nic z lidové malířny). I pan Zeman se podepsal do městské kroniky tradičním zlatým perem. (www.jihlavsky.denik.cz)

2.1.7 Výprava anglických architektů

Ve dnech 18. až 21. září 1936 zavítala do Československa výprava kolem 40 významných anglických architektů. Byli na cestě do Brna na ústředí architektů v ČSR při syndikátě výtvarných umělců čsl odbor Brno. Byla pro ně také během pobytu naplánovaná návštěva Telče, kvůli jejímu historickému významu. Byla zahrnuta prohlídka náměstí a samozřejmě zámku. Tlumočníka dělal pan Maxmilián Frank, který byl ředitelem telečského reálného gymnázia. Ústředí architektů v Brně poté poslalo městu děkovný vzkaz. Skupina architektů byla z návštěvy velice nadšena a děkovali za velice milé přijetí a společnost. Uvedli také, že rada města tak nepochybně přispěla ke kladné propagaci města. (Státní okresní archiv Jihlava, Archiv města Telč, Kronika města Telč „digitalizováno“)

Jedním z architektů byl například Leonard Holcombe Bucknell, který navrhnul v londýnském metru Uxbridge Station na Picadilly lines. (Státní okresní archiv Jihlava, Archiv města Telč, Kronika města Telč „digitalizováno“)

2.1.8 Převoz tělesných pozůstatků básníka Vincence Furcha

V tomto případě se nejedná o návštěvu v pravém slova smyslu. Nicméně pro město to přeci jen byla čest a událost opět do města přilákala množství lidí. Vincent Furch se narodil na zámku v Krasonicích 8. srpna 1817. Jeho otec tam pracoval jako správce pro hraběte Podstatského-Lichtenšteina a v roce 1820 byl přeložen do Telče,

kam se s rodinou přestěhoval. Básník a obrozenec žil později ve Vídni, kde také zemřel v lednu 1864 ve věku 46. Let. V Telči byli a jsou pochovaní oba jeho rodiče a často město navštěvoval. Přátelům prý říkával, že chce v Telči zemřít. V roce 1928 se ve Vídni rušil hřbitov, na kterém byl pochován, bylo tedy rozhodnuto, že se jeho ostatky převezou do Telče a uloží se do rodinného hrobu. (www.telc.eu)

K převzetí a převezení ostatků pana Furcha z Vídně do Telče, byl pověřen Jan Pospíchal, 1. náměstek starosty města Telče (v té době Eliáš Verner), ve dnech 19. A 20. Zář 1928. V neděli 23. Zář v 10:30 hodin se konal v kostele sv. Jakuba pohřeb. V Jihlavském archivu se mi podařilo i dohledat např.: pořad pohřebního průvodu, nebo informace jak město shánělo na událost peníze. Opět to nebyla levná záležitost, ale byla levnější než návštěva pana Masaryka. Ministerstvo školství a národní osvěty v Praze se nabídlo městu příspěv 5 000 korun, zbytek si už město muselo doplatit, konečnou cenu pohřbu jsem už bohužel nedohledala. (Mzdy a ceny z roku 1928 jsou uvedeny u návštěvy prezidenta T. G. Masaryka). (Státní okresní archiv Jihlava, Archiv města Telč, Kronika města Telč „digitalizováno“)

2.1.9 Delegace OSN

9. 5. 1982 město Telč navštívila delegace 35 členů evropské hospodářské komise OSN. Byli v ní zástupci z 13 ti různých zemí. Naše město od nich sklídilo velkou pochvalu, zajímali se hlavně o rekonstrukci památkových objektů a využívání historického bytového fondu. Samozřejmě nechyběla prohlídka náměstí a zámku. (Státní okresní archiv Jihlava, Archiv města Telč, Kronika města Telč „digitalizováno“)

2.1.10 Visitační cesta biskupa Norberta Kleina

K příležitosti náboženských zkoušek a udílení svátostí bířmování přijel do města 30. května 1924 brněnský biskup Norbert Klein. Občané tehdy okrášlili své domy prapory, prapor se vyvěsil i na radnici a biskupa uvítala městská rada. (Státní okresní archiv Jihlava, Archiv města Telč, Kronika města Telč „digitalizováno“)

2.1.11 Eucharistický sjezd

Velké množství nejen kněží, ale i věřících se od 30. 8. do 2. 9. 1928 shromáždili v Telči na krajinický eucharistický sjezd, který byl zakončený slavnostním průvodem od kostela Matky Boží do farního kostela. Průvod byl vedený brněnským biskupem Josefem Kupkou. (Státní okresní archiv Jihlava, Archiv města Telč, Kronika města Telč „digitalizováno“)

2.2 MICE turismus

Při zkoumání dějin cestovního ruchu musíme odlišit cestovní ruch definovaný Světovou organizací turismu jako pohyb z obvyklého prostředí na dobu kratší než jeden souvislý rok od tak zvaného MICETOURISMU, což je zkratka od slov Meetings, Incentives, Conferencing, Exhibitions, tedy setkání, pobídky, konference, výstavy. V němčině je používán výraz Geschäftstourismus.

Tento turismus vznikl již ve starověku, především v antice, ale hojně byl provozován i ve středověku, novověku a jeho hlavní rozvoj se odehrává v současnosti. Bohužel je silně ovlivněn covidovou pandemií. Do středověkého můžeme zařadit cesty králů a císařů na jejich volby a korunovace nebo cesty vysokých církevních hodnostářů na církevní koncily. Král nebo císař mohli nařídít šlechticům, aby ho z bezpečnostních důvodů na jeho cestách doprovázeli. Jako příklad můžeme uvést cestu českých šlechticů do Janova, která měla významný vliv na rozvoj Telče. Chtěl-li panovník dobře vládnout nějakému území, musel ho neustále objíždět a kontrolovat. Může-li určité město prokázat návštěvu krále, císaře nebo jiné významné osobnosti, svědčí to o jeho významu a přitažlivosti. Tento druh turismu sehrál velkou roli v dějinách turismu v Telči. Uvedu několik příkladů

2.2.1 Návštěva římského císaře a českého krále Karla IV. v Telči

Jan Lucemburský, který Českému království vládl v letech 1310–1346, svěřil vládu nad Moravou svému synovi Karlovi. Karel vykoupil Telč ze zástavy a Jan ji potom

vyměnil za již neexistující hrad Bánov stojící v blízkosti uherských hranic, s pány z Hradce. Místní kronikář a znalec dějin Telče pan Zadražil se domnívá, že Karel při této příležitosti určitě Telč navštívil, neboť je nelogické, aby vykupoval a potom vyměňoval něco, co nikdy neviděl. Proto jeho místo v historickém průvodu při telečských slavnostech je jistě oprávněné. (www.telc.eu)

2.2.2 Krajinská hospodářská a průmyslová výstava

Konala se v roce 1888 v areálu Langovy továrny a ukázala vyspělost řemeslníků v širokém okolí. (www.telc.eu)

2.2.3 Dolnorakouská zemská výstava nazvaná ČESKO-RAKOUSKO, rozdělení – odloučení – spojení.

V dlouhé historii dolnorakouských zemských výstav se tehdy tato výstava stala první, která překročila hranice Dolního Rakouska. Doba konání 17. 4. - 1. 11. 2009, místo konání v Telči, v prostorách zámku Telč a městské galerie Hasičský dům. (www.telc.eu)

2.2.4 Zikmund Lucemburský

Za naprosté prvopočátky MICE turismu lze s největší pravděpodobností označit cestu Zikmunda Lucemburského do Jihlavy na vyhlášení Basilejských kompaktát. To byla dohoda mezi husity a basilejským koncilem. Kompaktáta nastolila koexistenci „dvojího lidu“ v jednom království, tedy katolíky a utrakvisty. Hlavně také zastavila husitské revoluce. Na své cestě Zikmund se svou družinou podle dochovaných zpráv nacházel množství mrtvých těl. Cesta nebyla zrovna bezpečná, ale naštěstí proběhla v pořádku. Během cesty přenocoval Zikmund ve městě Telč. Bylo to v pondělí 18. listopadu 1436. Tu noc vlastně nespali přímo ve městě, protože město se muselo na náhlý příjezd tak velkého počtu lidí připravit, tudíž ten den se nedalo sehnat pohodlné ubytování. Družina tedy přespala kousek od města ve venkovské chalupě, nebyla v ní ani lůžka, pouze sláma na zemi. Další den, tedy v úterý už byl císař ubytovaný v domě nejmenovaného urozeného pána, ten se spolu s manželkou a dětmi, musel odebrat do vedlejšího domu. (<https://husitstvi.cz>) (Čornej 1989)

2.2.5 Zachariáš z Hradce

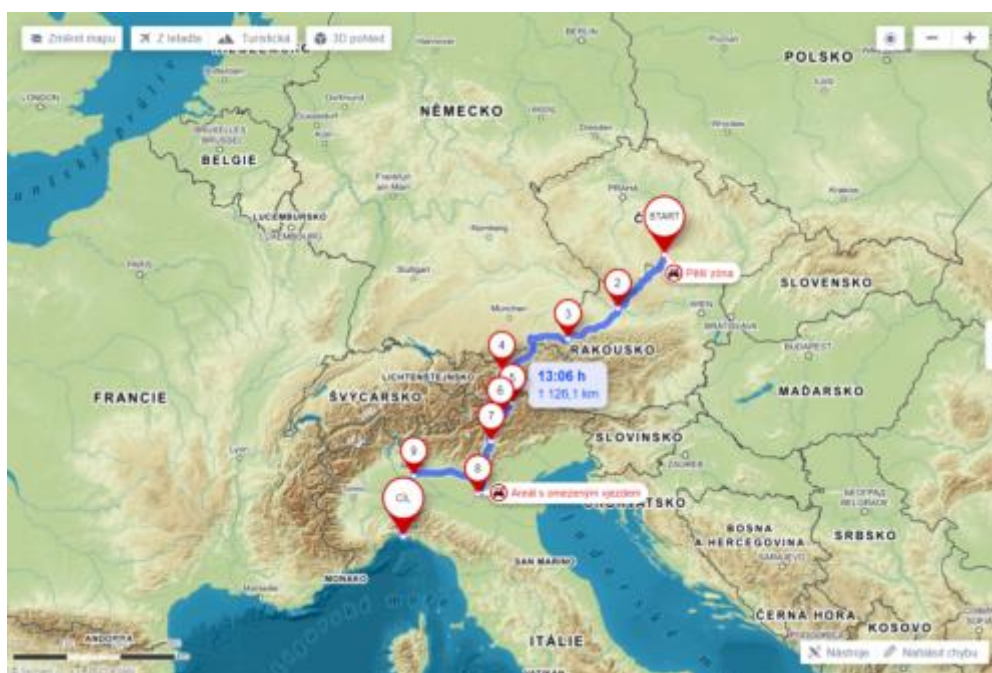
Rod Pánů z Hradce byl pro Telč velmi důležitým, dá se říci, že to právě oni, zbudovali nejdůležitější části města a pak i samozřejmě zámek. Nejvýznamnějším z nich byl pro město Zachariáš z Hradce, díky kterému město prospívalo. Proto tady ve své práci určitě nemohu opomenout jeho cestu do Itálie, do Janova. Kdyby tuto cestu Zachariáš nepodnikl, Telč by byla naprosto jiným městem, nejspíše ne tak krásným, jako ji známe dnes. (cs.linkfang.org)

Zachariáš se účastnil výpravy do Janova spolu s velkou družinou následníka trůnu Maxmiliána II. Habsburského (korunován byl až v roce 1562), který byl na cestě do Španělska aby vyzvednul svou manželku Marii Španělskou a vrátili se spolu do Vídně. Výprava se uskutečnila v letech 1551-1552 a čítala kolem 200 šlechticů, z toho bylo 53 českých pánů a rytířů. Družina doprovodila budoucího krále do Janova v Itálii, Maxmilián pokračoval lodí do Španělska a družina na něj v Janově čekala 3 měsíce, než se vrátí. V této době byla v Itálii v plném proudu renesance a manýrismus. Cesta celkově měla na české pány velký kulturní vliv, mnozí z nich se v Itálii natolik inspirovali, že po návratu do českých zemí přestavěli svá sídla právě v duchu renesance, včetně Zachariáše, který přebudoval Telečský, tehdy gotický, hrad na renesanční zámek do dnešní podoby. (cs.linkfang.org)

Cesta byla inspirativní nejen z hlediska renesanční architektury, ale také z hlediska poznání jiné kultury, tradic a zvyků. Tato cesta také mezi českými šlechtici prohloubila sociální vazby, a pomohla jim i k lepší politické obratnosti, neboť na cestě se dozvěděli mnohé o Habsburcích. (cs.linkfang.org)

Ve středověku bylo cestování na tak dlouhé vzdálenosti něco naprosto jiného, navíc ještě v takto početné skupině. Tehdy družina urazila od 30 do 70 kilometrů za den, záleželo na terénu a počasí. Samozřejmě to nešlo bez přestávek, které lidé a koně potřebovali několikrát do týdne. Týdně tedy mohlo urazit od 150 do 300 kilometrů. (cs.linkfang.org)

Budu počítat, že Zachariáš tehdy vyjel z Telče. Družina cestovala přes města Linec, Salzburg, Innsbruck, Brixen, Bolzano, Trident, Mantovu, Milán až do Janova (Genova) což činí 1 126,1 km. Není to úplně přesné, protože cesty tehdy mohly vést jinudy. Autem by cesta trvala nejspíš něco přes 13 hodin, tehdy to ovšem byly měsíce. Tato dlouhá cesta byla také pro mnohé velice finančně nákladná, pro mnohé šlechtice to tedy nebyla úplně radostná zpráva. Ačkoliv dlouhá cesta autobusem nám může přijít nepohodlná, při představě nepohodlí měsíce dlouhé jízdy na koni (jeho údržbu) a ceně noclehů a jídla, jak pro cestovatele, tak pro koně, se i naplněný autobus už jeví jako velice příjemná, levná a hlavně rychlá cesta, o letecké dopravě netřeba mluvit. (cs.linkfang.org)



Obrázek 3 – ilustrační trasa cesty do Janova (mapy.cz)

2.3 Historie železniční dopravy

Infrastruktura je určitě jeden z nejdůležitějších aspektů cestovního ruchu. A proto zřízení železnice usnadnilo dostupnost města i lidem pocházejícím ze vzdálenějších měst. V době vzniku a budování železnic, nebyla železniční doprava ještě tak vyvinutá jako v dnešní době a státní pokladnice na tom taky nebyla zrovna nejlépe. Město není zrovna největší a nejvýznamnější a leží na Vysočině, ke které byl trochu složitější přístup. V této části své práce se tedy budu zabývat, co předcházelo vzniku železnice v Telči, co k jejímu zřízení bylo zapotřebí a pak samozřejmě i její historii.

Vůbec poprvé parní lokomotiva projela na českém území už v roce 1838 do Brna z Vídně. Následující rok 1839 začaly vznikat první železniční společnosti. Od té doby až do roku 1873 bylo na našem území, včetně Slovenska vystavěno tisíce kilometrů železnic, ve zmíněném roce 1873 ovšem krachla Vídeňská burza a investice na železniční dopravu se omezily. Malá města ale vytvářela nátlak na soukromý sektor a tak začaly vznikat první lokální dráhy. Kvůli tomu, že u lokálních drah se jednalo spíše o menší města, bylo třeba upravit právní a technické normy a předpisy, které by jim přinesly i nějaké úlevy. Důležitý byl právě pro tuto situaci Říšský zákon, vydaný 26. května 1880. Ten definoval nejen stavebně-technické úlevy, ale také povoloval osvobození od placení daní až na 30 let. (Cila 2002)

První náznaky toho, že by přes město Telč mohla vést železnice se objevily už v roce 1842. Měla být tehdy důležitou stanicí dvoukolejné trasy spojující Prahu a Vídeň. Tehdy byl ovšem nejvyšší přípustný sklon železnice stanoven na 1:200 tedy na 5‰. (To znamená, že na 100 metrech trati může vlak stoupat/klesat maximálně o 5 metrů). Na Vysočině a Českomoravské vrchovině tento limit nešlo nepřekročit. Trasa z Vídně do Prahy také potřebovala být postavena rychle, a proto se Vysočině trasa nakonec úplně vyhnula. (Cila 2002)

Pro srovnání s dnešními parametry maximálního stoupání vlaku. Dnešní vlaky zvládnou až 40‰ stoupání a vyšší stoupání než toto se řeší ozubnicí. Pokrok je tedy docela značný. (Cila 2002)

Nejen velké stoupání bylo problém, dalším problémem bylo, že Telč a podobná města nebyla až tak průmyslově rozvinutá, stále tu převažovalo více zemědělství a proto nebyla středem zájmů. Ale i oblast Vysočiny se začala pomalu zabývat průmyslovou malovýrobou. Hlavně oblast Telče, Třeště, Dačic a Slavonic. Železárny v Bolíkově patřily mezi první průmyslové podniky, otevřely se v květnu 1810. Dále od roku 1849 sklárna v Janštějné, která funguje dodnes, nebo těžba žuly v kamenolomu v okolí Mrákotína. Přímo v Telči byla v roce 1856 otevřená dílna se slévárnou na výrobu hospodářských strojů, kterou založil kotlářský mistr Josef Vystrčil. V Třešti bylo několik továren na výrobu zápalek, první továrna existovala od roku 1840 do 1853. Druhá továrna pořád ještě používala manufakturní výrobu a byla přestavěna v roce 1879 na zcela novou a mnohem větší. Jednalo se o firmu Morritz Meissner. (Cila 2002)

Čím více se města průmyslově vyvíjela, tím více byla potřeba železnice vybudovat k vývozu a dovozu surovin. První dráha vedoucí přes Vysočinu se začala budovat až v roce 1884, tedy o 42 let později, než se poprvé plánovalo, stále ovšem ještě nevedla přímo přes Telč. Trať, která tudy vedla, byla Veselí nad Lužnicí – Horní Cerekev – Jihlava, a byla Českomoravskou transversální dráhou. Její výstavbu schválil v roce 1883 císař František Josef I. A spolu s ní schválil i výstavbu druhé trati Jihlava – Kostelec/Cejle – Horní Cerekev – Jindřichův Hradec – Veselí. Stavba této trati byla zahájena 21. 12. 1885 firmou Osvald Životský-Josef Hrabě-Josef Nezdara. Firma měla na starost nejobtížnější část úseku na Vysočině a měla postavit celkem 11 úseků. Další firma měla na starost 2 úseky, byla to firma Bratři Redlichové a Berger, ta měla dokonce zkušenosti i se stavbou arlberské trati v Alpách, která byla do té doby nejobtížnější v Evropě. Při výstavbě bylo i nutné několikrát přeložit řeku Jihlavu do nového koryta a regulovat ji. Pravidelná doprava na trase Jihlava – Veselí započala 3. 11. 1887. Vysočina měla tedy konečně svou první železnici. (Cila 2002)

Přímo Telč si na svou lokálku musela ještě nějakou dobu počkat a vlastně se o ní opravdu tvrdě poprat. Kolem roku 1890 už bylo technicky možné stavět železnice přes Vysočinu, vlaky v této době už zvládaly stoupání 25‰ (na 100 metrů trati mohl

vlak vystoupat o 25 metrů). Ovšem nyní tu byly jiné problémy. A to především ze strany Rakouska, které nechtělo financování lokálky podporovat. V tu dobu Rakousko budovalo železnice hlavně pro vojenské účely a na malé lokálky, které by nepřinášely císaři zisk nechtělo plýtvat penězi. Už v roce 1887 vznikaly návrhy na trasy vedoucí přes Telč, Dačice až do Slavonic. Na jednu takovou trasu se vypočítal hrubý rozpočet zhruba 2 500 000 zlatek. Města se na tuto částku dokázala složit. Velkou částkou zhruba 30 000 zlatek přispěl hrabě Leopold III. Podstatský-Lichtenštejn. Když se peníze sehnaly, přepočítala se cena stavby trasy a zjistilo se, že výstavba bude stát asi o 1/3 více než se původně vypočítalo. Město opět zkoušelo žádat stát o finanční podporu, mělo rozpočet zhruba 2 500 zlatek na 1 km tratě. Cena by byla ovšem 4 100 zlatek na 1 km tratě a tak město žádalo o navýšení rozpočtu na 5 000 zlatek na 1 km tratě. Žádost byla ovšem znovu a definitivně zamítnuta. Nakonec se přešlo k plánu, že namísto postavení celé tratě naráz, se bude budovat po kouskách. Jako první přišla v úvahu trasa Kostelec – Třešť – Telč v roce 1893. Tyto plány poměrně komplikovalo město Jihlava, které s nimi pořád nesouhlasilo. Nejprve vedení Jihlavy chtělo, aby trasa nevedla z Kostelce, ale přímo z Jihlavy. To bylo zamítnuto, hlavně z důvodu aby se ušetřilo 9 km trati a aby Jihlava nebyla kolejnicemi přeplněná. Poté zase vedení Jihlavy nechtělo, aby trať vedla přes Třešť. Ta ale byla v regionu významné město a proto jejich stížnost byla opět zamítnuta. Až teprve v roce 1886 se zprovoznila první část dráhy- Moravské Budějovice-Jemnice, která měla tedy později ještě pokračovat až do Dačic, odtud se také měla napojit na trať Kostelec-Slavonice, ale k tomu už nedošlo. (Cila 2002)

Za několik let, v roce 1894, udělil moravský zemský sněm konečně Telči zemskou subvenci na dráhu v hodnotě 5 000 zlatek na 1 km tratě. A 30. března 1897 bylo městu uděleno povolení začít se stavbou, která měla být dokončena nejpozději do roka. Po problematickém výkupu pozemků se trať začala stavět v září téhož roku. Na trati se začalo pracovat na 20ti místech současně a pracovalo na ní 3 600 dělníků, 576 profesních mistrů a 378 koní. Na materiál bylo celkem použito 40 000 cihel, 4 000 m³ kamene a 2 000 m³ písku. (Cila 2002)

13. 8. 1898 byla trať konečně zprovozněna a z Kostelce se vypravil první vlak. Nicméně žádná oslava příjezdu prvního vlaku se nekonala kvůli sporu s úřady. Vídeňské úřady nařizovaly, aby název všech stanic nesl nejen český název, ale také německý. Takže na ceduli mělo být kromě „Telč“ také německy „Teltsch“. Obyvatelé byli proti, neboť Vídeňské úřady po celou dobu plánování trati odmítaly poskytnout jakoukoli finanční podporu a obyvatelé si trať museli vlastně zřizovat skoro sami. V roce 1898 císař František Josef také slavil 50. výročí vlády. I přesto že obyvatelé města byli zklamáni, že příjezd prvního vlaku se odehrál bez žádné slavnosti, využili situace a nekonaly se naprosto žádné oslavy 50. výročí císaře. Místní obyvatelé takto vyjádřili svůj postoj k vídeňským úřadům. (Cila 2002)

2.4 Spolky a kluby

2.4.1 Klub Turistů Telč

Klub Českých Turistů - dále KČT (tehdy Klub Československých Turistů) byl poprvé založen v Praze v roce 1888. Tehdy se Telč nacházela v obtížné situaci, na Vysočinu nejezdil vlak, město se nacházelo v odlehlé oblasti, kde nebylo žádné jiné dobré spojení se světem a hlavně, málokdo o Telči vůbec věděl. Teprve až s rozvojem dopravy (viz Kapitola o historie železniční dopravy) se do města začali dostávat první turisté. KČT vznikl v Telči až v roce 1921, jeho prvním předsedou byl PhMr. Karel Paclík st., a místopředsedou Ferdinand Mazal. Hned v prvním roce měl klub 42 členů. Ti si dali hned jako první úkol vyznačit turistické stezky v okolí Telče. Od roku 1921 až do 1939 byly celkem vyznačeny 4 trasy. První – červená vedla do Počátek a jmenuje se Otakara Březiny. Druhá (1922) vede přes Hrad Roštejn do Hodic. Třetí – modrá vede od Hradu Roštejn, přes Malý a Velký Pařezitý rybník, Štamberk, Mrzatce a vede do Dobré Vody. Čtvrtá (1930) vedla z Telče přes Romantiku, podél Telečského potoka a Dyje do Radkova. Tam se napojila na stezku Radkov – Strachonovice – Jersice, která byla v roce 1925 vyznačená obyvateli z Jemnice. (Dvořáková 2011)

Druhý úkol, byl zřízení noclehárny. Ředitel místní dívčí měšťanské školy Jaroslav Šandera v roce 1921 vyčlenil místnost s devíti lůžky. Byla tehdy především pro studenty, proto se KČT Telč snažil o to, aby byla dostupná i turistům. V roce 1926 byla noclehárna oddělena od studentské části, městská rada do ní darovala 20 slamníků a zakoupily se také nové deky. Pan Paclík, zdejší lékárník, také na noclehárnu daroval 1 000 korun na vybavení. O rok později v roce 1927 také přispěla městská rada 500 Kč a městská spořitelna dalších 200 Kč. V této době stálo přespání v noclehárně 4 koruny pro 1 dospělou osobu na noc a děti a mladiství platili 2 Kč. (Dvořáková 2011)

V roce 1929 se noclehárna přestěhovala do domu „U Lannerů“, obec propůjčila noclehárně místnost. Opět díky panu Paclíkovi mohla být noclehárna vybavena novými lůžky, protože opět přispěl 1 000 Kč. Kromě toho také ještě KČT dostal od ministerstva obchodu další příspěvek 1 000 korun a rok později další 3 000 korun. Bohužel noclehárna moc dlouho nesloužila, město z ní v roce 1939 udělalo vojenskou ošetrovnu. (Dvořáková 2011)

KČT v Telči se také staral i o propagaci města, která v té době nebyla zase až tak jednoduchá jako dnes. Na druhou stranu, reklamami to nebylo všude přehlacené. Členové KČT psali různé články do tisku o výjimečnosti Telče, vydávali pohlednice, spolupracovali s turistickými časopisy, kam zasílali fotografie nebo je vystavovali na krajinských výstavách. Pan Paclík v roce 1932 sepsal a vydal Průvodce po Telči a okolí. (Dvořáková 2011)

Během války KČT utlumil svou činnost. Nacisté tehdy zlikvidovali organizace Sokol a Junák. KČT byla jednou z mála organizací, která zůstala na území protektorátu. Většina poboček KČT, nejspíše i tento v Telči se ale raději stáhli do ústraní, dokonce ani nespolečovali s žádnými nacisty. Válka také ovlivnila KČT v Telči i proto, že v koncentračních táborech nebo věznicích zahynuli 4 členové. Byli to Josef Fišer, JUDr. Alois Neumann, Ida Neumannová a MUDr. Zdeněk Neumann. (Dvořáková 2011)

Po válce v roce 1945 KČT opět obnovuje svou činnost. O Telečském odboru ale nejsou dochované zprávy o tom, že by činnost obnovil okamžitě, ale až z 50. Let. Dovídáme se, že byl obnovený provoz noclehárny a členové opět pracovali na značení zanedbaných cest. (Dvořáková 2011)

V roce 1999 byla v Telči na Oslednicích postavena 36m vysoká telekomunikační věž. Součástí je i rozhledna, která byla otevřena 25. Března 2000 a hned poté předána KČT Telč do péče. Průměrná roční návštěvnost je cca 5 000 lidí. (Dvořáková 2011)

Velice oblíbená každoroční akce, za kterou také stojí KČT Telč je Silvestrovský výstup na Javořici. Účastníci dostávají pamětní knoflík. Výstup se koná na počest Vlasty Javořické. (Dvořáková 2011)

2.4.2 Sokol Telč

Sokol vzniknul už v roce 1862, hlavně se zabýval tělesnou kulturou. V Telči se Sokol od roku 1890 kromě tělovýchovy zabýval také nesystematickou turistikou. Několikrát do roka se organizovaly denní nebo noční pochody se sokolským cvičením. Nebo také kratší i delší výlety, byla to ovšem jen okrajová činnost. Organizace Sokol v roce 1941 byla rozpuštěna nacisty. Po válce se opět obnovila, ale tentokrát ji zakázal Ústřední výbor komunistické strany Československa. Česká obec Sokolská mohla být znovu obnovena až v roce 1990. Po pádu komunismu vznikla v roce 1994 mezinárodní nevládní organizace Světový svaz sokolstva. (Dvořáková 2011)

2.4.3 Orel Telč

Tělovýchovná organizace Orel byla založena v Kroměříži v roce 1908 Janem Šrámkem a v Telči byla založena 1. ledna 1920. Orel byla křesťanská organizace, která vznikla oddělením věřících od organizací, jako byl Sokol a Dělnická tělovýchovná jednota. Věřící byli v této době ze spolků vylučováni za svou náboženskou aktivitu. (Jančo 2015)

V telečské jednotě Orla bylo v roce 1920 13 členů. Příspěvky byly tehdy 1 koruna měsíčně pro dospělé a 50 haléřů pro děti a dorost. V roce 1939 už má Orel 30 členů a

20 členek. Za okupace byl Orlům zabrán Katolický dům pro pracovníky opevnění a zákopů, spolek tak postrádal místo, kde by mohli cvičit. 29. Listopadu 1941 se činnost spolku musela zastavit. Okupanti zabavili všechny písemnosti spolku včetně seznamu členů, v koncentračním táboře zemřel člen spolku Ladislav Chalupský. Po válce v roce 1945 Orel opět zahajuje svou činnost. A v roce 1946 má Orel už 41 členů a 29 členek. Rok 1948 byl pro organizace velice špatný, protože jednak došlo ke sjednocení všech tělovýchovných organizací, a tento stav trval až do konce totality, ale Orlu byl opět zabrán Katolický dům a byl přestavěn na kino. (Jančo 2015)

2.4.4 Sportovní klub Telč

Založen byl Ladislavem Pospíchalem v roce 1920. Zpočátku měl klub pouze oddíly kopané a lehké atletiky, později se připojilo i družstvo ledního hokeje nebo plavecký oddíl. Pro plavecký oddíl bylo postaveno koupaliště v roce 1926. V roce 1942 se přidal i oddíl těžké atletiky a o 2 roky později i cyklistický oddíl. Telečští atleti dosahovali výborných výsledků. Z Telče pocházeli i někteří českoslovenští reprezentanti, například Jan Bém za desetiboj, Miloš Coufal v běhu na 800 metrů a Karel Hrbek v běhu na dlouhé tratě. Z Telče také pochází současný volejbalový reprezentant Jan Štokr. (Jančo 2015)

2.4.5 Lední hokej

Zimní sporty všeobecně byly v Telči populární, nejen hokej ale i bruslení a lyžování/běžkování. Na Štěpnickém rybníku se konaly karnevaly na ledě, první v roce 1907. Ve městě také existoval už od roku 1887 bruslařský klub. Za první světové války se objevuje nový sport – lyžování, který bruslení utlačil do pozadí. Až na začátku roku 1929 se začalo obnovovat kluziště na Ulickém rybníku a o další rok pozděj, se začal objevovat další zimní sport – lední hokej. V roce 1930 se také ve městě uskutečnil první hokejový zápas, tehdy se hrálo jen s gumovým míčkem, protože první puk do města přivezli až v roce 1932 František Říha a Ferdinand Mazal z Prahy. (Jančo 2015)

O lední hokej byl velký zájem a byl čím dál oblíbenějším sportem a proto se v zimě, na přelomu roku 1932-33, založil hokejový odbor SK Telč. Telečské hokejové družstvo si ovšem v zápasech nevedlo příliš dobře a velice často prohrávalo. Soupeřilo se například s týmy z Jihlavy, Dačic, Třeště nebo Jindřichova Hradce. Po několika prohraných zápasech zájem o hokej upadl, ale v této době zase o lední hokej začala jevit velký zájem paní Hraběnka Markéta Podstatská-Lichtenštejn. Paní hraběnka nechala SK Telč postavit vlastní hokejové kluziště v roce 1937. Z tohoto období je lední hokej pro místní obyvatele nostalgickou záležitostí, neboť velmi mnoho lidí rádo vzpomíná na paní hraběnkou, která sama hokej velmi ráda hrála a odehrála i několik zápasů. Byla také zvolena předsedkyní hokejového odboru. Telečské družstvo se ještě tentýž rok dostalo do II. třídy Horácké župy, skončili tehdy na posledním místě. Nicméně hned rok nato SK Telč opět postoupil do II. třídy Horácké župy a tentokrát se stal vítězem celé třídy. V roce 1939 se do hokejového stadionu investovaly nějaké peníze a pořídilo se osvětlení, takže se mohlo bruslit i večer. Také se opatřily nové branky a mantinely a hráči dostali nové výstroje. V roce 1940 se SK Telč tak dařilo, že opět vyhrál II. ligu Horácké župy a postoupil do I. třídy Českomoravské župy. (Jančo 2015)

V roce 1945 byl Podstatským zámek zabaven a oni odešli do Rakouska. Paní hraběnka už si tak hokej s nikým nezahrála. Nebyla jen velká milovnice hokeje, byla celkově sportovním nadšencem, v zámeckém depozitáři (ke kterému se bohužel kvůli rekonstrukci zámku nedostanu) jsou stále dochované fotografie paní hraběnkou, jak stojí na ledě v hokejové výzbroji nebo na lyžích. I ostatní členové zámecké šlechty projevovali zájem o zimní sporty a radovánky, na zámecké půdě jsou stále uloženy sánky Leopolda III. Podstatského-Lichtenštejna. Nebo i velké barokní ruské sáně pro děti, které byly tažené koněm a děti se na ně vešlo celkem 8. Spousta návštěvníků, kteří zavítají na zámku na trasu B – tedy byt posledních majitelů zámku, dojemně vzpomínají na to, jak s nimi pan hrabě sáňkoval, nebo jak bruslili s paní hraběnkou. Kluziště, které nechala vybudovat paní hraběnka už bohužel bylo ve špatném stavu a proto byla ve městě vybudována nová krytá zimní hala. Dlouhou dobu staré kluziště využívaly děti ze základních škol, které na něj chodily pravidelně každou zimu

bruslit bez poplatku. Majitel nové haly bohužel základním školám tuto výhradu neposkytl.

2.4.6 Junák Telč

Skautské hnutí obecně vzniklo už na počátku 20. století. V Česku se objevilo v roce 1910 zásluhou Antonína Benjamína Svojsíka, který se stal i prvním náčelníkem organizace. První Telečský skautský oddíl byl založen v roce 1919, zakladatelé byli Stanislav Vydra, Kamil Kuchler a Jaroslav Franci. V Telči byly 2 chlapecké oddíly, jeden dívčí oddíl a jedna smečka vlčat. V roce 1923 do Telče přijel na návštěvu i sám pan Svojsík, v sále v hotelu Černý orel proběhla přednáška o skautingu. V roce 1930 se počet skautů velice snížil až zůstal jen jeden chlapecký oddíl a v roce 1941 byla činnost organizace zastavena německými úřady, které zabavily všechn majetek. Mnoho členů za války zahynulo v koncentračních táborech. (Jančo 2015)

V květnu roku 1945 se skauti začali opět organizovat. Opět vznikly chlapecké oddíly, smečka vlčat, dívčí oddíl a roj světlušek. Skauti měli klubovnu ve srubu v zámeckém parku, který bohužel v roce 1991 shořel. Skauti ovšem byli přemístěni na zámek do místnosti, kde se později nacházela zámecká galerie. (Jančo 2015)

V roce 1948 byli skauti převedeni pod organizaci Svazu mládeže, v roce 1950 byli bohužel definitivně zlikvidováni a jejich majetek byl zabaven. V budoucnu ještě proběhly nějaké pokusy o, znovuvzkříšení organizace ale byly už neúspěšné. (Jančo 2015)

Pro vysvětlení: Ve skautu jsou děti rozdělené do různých výchovných kategorií podle věku. Děti od 4 let do konce první třídy jsou tzv. benjamínci. Děti od druhé třídy do 11. let jsou vlčata – kluci a světlušky – holky. Poté jsou to klasičtí skauti a skautky až do 15 ti let. Mladým vedoucím do 25 let se říká roveři nebo rangers a starším vedoucím oldskauti. Ačkoliv v ČR se Skautské hnutí nazývá Junák, členům a jednotlivcům se říká skauti a nikoliv junáci. Skautské družiny poté často nesou název nějakého zvířete (v případě dívčí družiny třeba i nějaké květiny). (www.nika.skauting.cz)

2.5 Akce a festivaly

2.5.1 Trhy a jarmarky

Z hlediska cestovního ruchu je důležité, jak velká a jak zajímavá nabídka výrobků a služeb je v lokalitě dostupná. Už ve středověku bylo město dobře vybavené množstvím krčem, hostinců, pivovarů atd., ale také se zde konaly trhy a jarmarky, které také mohly přitáhnout a nalákat velké množství návštěvníků a prodejců. (Kypta 2006)

Ještě před rokem 1436 se každoročně v Telči konaly 2 výroční trhy. První na den sv. Pavla na víru obrácení a druhý v pondělí na Boží hod svatodušní. Obyvatelé města s postupem času dostali více práv na konání dalších trhů. Markrabě Albrecht udělil městu v roce 1436 právo na třetí jarmark, který se konával na svatého Martina, tedy 30. ledna. Čtvrtý jarmark se konal den po Nanebevzetí Panny Marie, tedy 16. srpna (Nanebevzetí se koná 15. srpna). Právo na něj udělil Maximilián II. v roce 1570. Tento jarmark se ale od roku 1589 slaví místo Nanebevzetí na den Narození panny Marie, což je 8. září. Povolení na změnu konání jarmarku obyvatelé žádali a dostali od Rudolfa II. A pátý jarmark vznikl v roce 1650 a konal se čtvrtý den po postní neděli (Laetare). (Kypta 2006)

Pro trhy bylo velmi důležité, jaká práva město vlastnilo. Tyto práva uděloval panovník a Telč, jakožto královské město, měla vyhrazena skoro všechna. Pro trhy bylo nejdůležitější právo trhové – tedy právo trhy pořádat, varečné právo pro vaření piva a také mílové právo – to zakazovalo cizím řemeslníkům usídlit se a prodávat v okruhu 1 míle od města, což byla velká výhoda pro místní řemeslníky. Telč vlastnila od roku 1464 právo mílové na vaření a prodávání piva a prodej soli, práva městu udělil Jiří z Poděbrad. (Kypta 2006)

Vaření piva bývalo hlavní městskou živností. V polovině 16. století se na panství nacházely 3 pivovary. Jeden byl na zámku a další se nacházely ve Studené a Želetavě. Zámecký pivovar v té době rozvážel pivo až do 30 krčem, celkově tyto 3 pivovary zásobily až 75 krčem a v 17. století telečský zámecký pivovar rozvoz ještě

rozšířil. Vaření piva nebylo jedinou řemeslnou profesí, kterou se město zabývalo. V 16. století bylo pro zajímavost ve městě celkem 19 hostinců a náleven kořalky. V Telči se nacházelo řemeslníků opravdu velké množství, a tito se sdružovali do cechů. Například krejčím udělil cech Zachariáš z Hradce 6. ledna 1563 a kožešníkům v roce 1578. Celkem bylo ve městě 20 cechů. Každý cech měl svůj znak a členové si na něj zvolili svého svatého patrona. Cechové znaky pak měli i vyhrazené místo na hradbách, což bylo i místo, kde v případě útoku nebo obléhání členové cechu bránili hradby. (Hrdlička 2017)

2.5.2 Folkové prázdniny v Telči

Nejdůležitější jméno spjaté s tímto festivalem je Milan Kovář – přezdívaný Medvěd. Je to jihlavský rodák a původně tedy chtěl uspořádat hudební festival právě v Jihlavě. Bránil mu v tom tehdejší režim a proto se pokusil spolupracovat s menším městem Telč. První festival se tu odehrál v roce 1982, tehdy se jmenoval Folkové léto a trval 1 týden. Tehdy byl zámek v rekonstrukci a proto se koncerty konaly v zámeckém parku před skleníkem a při dešti byly přesunuty do sokolovny. V roce 1985 už se k folkovému týdnu přidal také týden Divadelních prázdnin. O festival byl velký zájem a tak se prodloužil na 2 týdny a později na 3. (Fraňková 2011)

Kvůli politické situaci museli být na každém koncertu příslušníci komunistické strany, kteří kontrolovali folkové zpěváky a obsah jejich písní. Ne jednou se stalo, že zpěvák kvůli nim nemohl vystoupit nebo se nesměla hrát určitá píseň. Akce byla málem zrušena StB v roce 1988, když Vladimír Merta na jevišti pronesl: „minuta ticha za politické vězně.“ Po revoluci v roce 1989 už ale mají umělci svobodu a koncertovat může kdokoli. Festival se začal stávat čím dál tím populárnějším, jedno období trval i celý měsíc. Ale zhruba od roku 1999 se délka festivalu ustálila na 17 dní. Na festivalu se také už neobjevoval čistě jen folk ale i jiné žánry, a tak se festival přejmenoval na Prázdniny v Telči. (Dodnes se ovšem, hlavně u místních, používá název „folkáče“). Festival přetrval dodnes, a konal se i v roce 2020 za covidové pandemie. (Fraňková 2011)

Folkové prázdniny organizuje hlavně Medvěd (Milan Kovář), a spolu s ním na Prázdninách pracuje každý rok zhruba 80 dobrovolníků. Ti hlavně připravují věci na večerní koncerty, což znamená smontovat jeviště na nádvoří zámku a každý večer naladit techniku, přinést a odnést lavičky, apod. Velké množství z těchto dobrovolníků je „stálých“, které vidáme už hezkou řadu let, ale také se rok od roku nějací obměňují. (Fraňková 2011)

Panu Kovárovi prázdniny velice vynášejí, dobrovolníkům zajišťuje nocleh a nějaké to pivo. Nájem pro stánky na náměstí městu platit nemusí. Platí pouze „symbolickou korunu“. I státní zámek Telč je festivalu velice nakloněn. A k tomu má festival samozřejmě i řadu sponzorů, například pivovar Velkopopovický kozel a další. (Fraňková 2011)

K Folkovým prázdninám v Telči se přidaly i další akce, které probíhají téměř vždy spolu s Prázdninami. Jedním je například Léto v Telči, které se koná na náměstí v areálu základní umělecké školy. Je to akce velmi vhodná i pro děti, kde si mohou návštěvníci zkusit vyrobit třeba lapače snů, náramky, kreslit nebo malovat nebo zkusit různé tvořivé techniky jako horká jehla apod. (Fraňková 2011)

2.6 Hotely

2.6.1 Hotel Černý orel

Jeden z nejstarších a stále fungujících hotelů v Telči je Černý orel. Dnes je bohužel také považovaný za „nejhorší“ ve městě. Nicméně v minulosti byl velmi vyhlášený, ubytovali se zde hodně filmaři, kterých se ve městě za rok vystřídá požehnaně. Hotel je v provozu už od roku 1907 a za tu dobu se v něm ubytovali i někteří velmi významní hosté, například prezident Edvard Beneš. (www.idnes.cz)

2.6.2 Hotel Vondrák „růžek“ u nádraží

Bohužel, tento hotel již nestojí, budova byla zbořena a místo ní se zatím ještě nic nepostavilo. Hotel původně ani neměl stát v Telči, ale ve Štěměřích mezi Jihlavskem

a Třebíčskem. Založila ho paní Marie Vondráková-Stoklasová, které poradil její bratr, aby hotel raději postavila v Telči a nikoliv ve Štěměrách. Hotel se vyprojektoval a postavil v roce 1903, byly v něm 2 nálevny, kuchyň a 7 pokojů pro hosty. V této době se také konečně dostavila železnice a jelikož se hotel nacházel kousek od nádraží, byla to pro něj velká výhoda. Tehdy byla hlavní klientela hlavně obchodní cestující. Syn majitelky postupně hotel vylepšil o další pokoje, druhé patro a garáže pro auta. Po roce 1948 ovšem hotel začal ztrácet klientelu, hlavně kvůli komunistické vládě. V roce 2019 byl nakonec hotel zbourán. Demoliční práce začaly dříve, ale byly pozastaveny kvůli protestům, proto ještě nějakou dobu trvalo, než se budova zbourala úplně. (www.idnes.cz)

2.6.3 Hotel U Hraběnky

Ostatní hotely ve městě jsou už podstatně mladší než Orel. Hotel U Hraběnky začal svůj provoz v roce 2008. Budova samotná je ovšem mnohem starší, patřila také tehdejšímu majitelům zámku Podstatským-Lichtensteinům. Na sklonku života v budově pobývala hraběnka Slavatová a proto se hotel jmenuje právě U Hraběnky. (www.hotel-uhrabenky.cz)

2.6.4 Hotel Antoň

Stejně jako hotel U Hraběnky je i Antoň mladý hotel, postavený ve zrekonstruované historické budově, která byla opět v majetku rodu Podstatských. V roce 1995 zchátralou budovu koupili manželé Antoňovi a přestavěli bývalý lihovar na hotelový komplex. (www.hotel-anton.cz)

2.6.5 Hotel Pangea

Hotel Pangea byl postaven v roce 2000 na místě, kde stával do 30. let minulého století hostinec. Z tohoto důvodu bylo zastavění tohoto místa i v tehdejšímu plánu rozvoje města. Jedná se o jediný z hotelů vzniklých po roce 1989, který je novostavba. Všechny ostatní vznikly přebudováním již existujících budov. Jedná se o jediný hotel, který má vnitřní vyhřívaný bazén.

2.6.6 Ostatní hotely

Ostatní hotely jsou mnohem mladší než například Černý orel, a je jich ve městě dost. Jsou to třeba hotel Celerin, hotel Telč, penzion Kamenné slunce. Ty se nacházejí v centru města na náměstí, všechny započaly svůj provoz až po roce 2000. Kousek dál od centra města se nachází také hotel Pangea nebo penzion v areálu Panského dvora, ten je nejnovější ze všech a zprovoznil se v roce 2019.

Tabulka znázorňuje souhrn hotelů ve městě Telč. Počet lůžek je uvedený bez přistýlek.

Tabulka 1 – přehled hotelů Telč

Název Hotelu	Třída	Počet pokojů	Počet lůžek
Antoň	*****	42	92
U Hraběnky	*****	18	40
Hotel Telč	*****	6	11
U Černého orla	****	33	65
Panský dvůr	****	16	36
Celerin	****	12	24
Pangea	****	10	20
Kamenné slunce	****	7	17

Druhá tabulka ukazuje ceny hotelů ve městě Telč mimo sezónu a o sezóně. Ceny jsou uvedeny za standardní dvoulůžkový pokoj za 1 noc.

Tabulka 2 – přehled cen ubytování v hotelech Telč

Hotely	Cena ubytování mimo sezónu	Cena ubytování v sezóně
Antoň	1 200 Kč	1 620 Kč

U Hraběnek	2 200 Kč	2 480 Kč
Hotel Telč	1 990 Kč	2 490 Kč
U černého orla	1 499 Kč	1 899 Kč
Panský dvůr	2 000 Kč	1 800 Kč
Celerin	1 620 Kč	1 620 Kč
Pangea	1 300 Kč	1 600 Kč
Kamenné slunce	1 100 Kč	1 200 Kč

Kromě hotelů se v Telči nabízí i jiné formy ubytování jako třeba apartmány. Apartmány ve městě jsou: Nostalgie, Apartmány pod náměstím, Vojta, Chornitzerův dům, Privat No. 40, Horní Brána, Hradecká, Luční, Ranč Telč, U Šeniglů, Florián. Vytvořit souhrnou tabulku s třídou a sezónními i mimosezónními cenami nebylo možné. Vzhledem k situaci ohledně pandemie covid-19 nenabízejí apartmány možnost ubytování, webové stránky nemají a ceny se dají zjistit jen u několika z nich. Některé mohou nabídnout ubytování minimálně na 6 nocí nebo jen pro 5 osob apod. Pro představu se ale ceny pohybují zhruba od 900 až do 2 500 Kč za noc pro 2 osoby. Ne všechny apartmány mají rozdíl v cenách o sezóně a mimo ní a některé nemají ani standartní pokoj, ale pouze de luxe nebo superior. V neposlední řadě je ve městě nebo v blízkém okolí velký počet privátů.

2.7 Zámek Telč

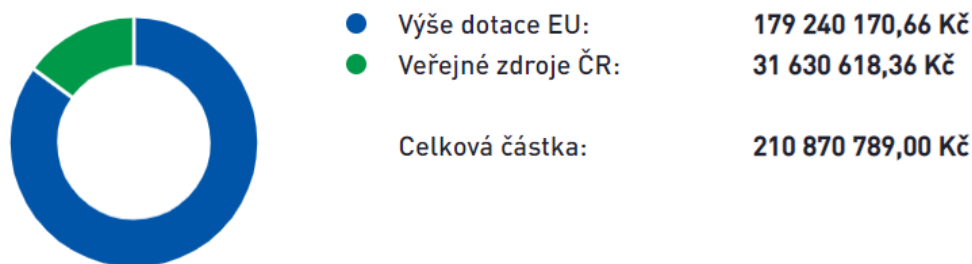
Spolu s domy na náměstí je zámek důvodem, proč se město dostalo na seznam UNESCO. Na zámku pracuji jako průvodkyně už 6 let. Většinu informací jsem se dozvěděla od mých kolegů a pana kastelána.

V roce 2020 započala na zámku velmi rozsáhlá rekonstrukce. Z projektu IROP dostal Telečský zámek největší dotace ze všech památkových objektů v republice (a bylo to

opravdu třeba). Rekonstrukce by měla být dokončena v roce 2023. Nejde jen o samotnou rekonstrukci, ale i o vylepšení. Před rekonstrukcí byly dostupné celkem 3 trasy. Trasa A – renesanční sály, Trasa B – byt posledních majitelů zámku a Trasa C – zámecké podzemí. Do roku 2019 byla také v areálu dostupná bezbariérová zámecká galerie, z té je momentálně dočasný depozitář. V galerii byly k vidění výstavy například různých kostýmů a rekvizit z filmů, které se na zámku a v Telči natáčely – například Pyšná princezna. Nebo galerie obrazů Jana Zrzavého. Po otevření by měla být dostupná nová galerie, ale také by se měla veřejnosti zpřístupnit půda a bývalý zámecký pivovar.

V rekonstrukci je areál zámku a Trasa A - tedy renesanční sály. Trasa B - byt posledních majitelů žádnou rekonstrukcí neprochází. Zámecké podzemí je také zavřeno, nějaké opravy zřejmě probíhají i tam, ale hlavně z bezpečnostních důvodů stavby. Na trase A se restaurují hlavně dřevěné kazetové stropy a dřevěný nábytek. Největším problémem je červotoč, kterým je zámek prolezlý. Při prohlídce například v Divadelním sále se přímo ze stropu sypaly hobliny na zem, během dne se tam nahromadilo takových hoblinkových hromádek několik a při dešti ze stropu trochu protékala voda. Některé stropy nebo podlahy jsou pořád původní ještě z 16. století, takže toto restaurování je jejich vůbec první. Některé věci ani nevypadají poškozeně, ale červotoč je velký problém. Z jedné židle na trase B zbyl jen látkový sedák a vrstva laku – byla kompletně „vyjedená“. Na trase se také odkrývají původní omítky/štukové výzdoby. Rekonstrukce se týká také omítky zámku, která byla v dosti bídém stavu. Dále oprava střechy, okapů, výměna kanalizačních a vodovodních potrubí, přestavba 2 nádvoří, zámecké zahrady a zámecké pokladny s depozitářem.

Graf ukazuje výši dotací z projektu IROP pro zámek Telč.



Graf 1 ([IROP - Ministerstvo pro místní rozvoj ČR - Státní zámek Telč - Růže Vysočiny \(mmr.cz\)](http://IROP-Ministerstvo-pro-mistni-rozvoj-CR-Statni-zamek-Telc-Ruze-Vysočiny.mmr.cz))

2.7.1 Historie zámku

Prvopočátky zámku se datují do poloviny 14. století. Tehdy vlastnil Telč Menhart z Hradce, který vybudoval gotický hrad obehnaný vodním příkopem. Hrad tehdy plnil převážně obranou funkci a odolal i útoku husitské armády (město bylo dobyto, avšak hrad nikoliv). Až od poloviny 16. století, tehdy gotický hrad, nechává Zachariáš z Hradce přestavět na renesanční sídlo. Přestavba trvala přesně 30 let. Zachariáš byl velmi majetný člověk, ale přestavbu si mohl dovolit až po svatbě s Kateřinou z Valdštejna. Sňatkem s ní získal jako věno stříbrné doly u Jihlavy a Polné. Ani celé stříbrné doly na stavbu nestačily a Zachariáš si nějaké další peníze obstarával trochu nelegálně.

Zachariáš neměl mužské potomky, měl jedinou dceru z druhého manželství, Lucii Otýlii, která se provdala za Viléma Slavatu z Chlumu a Košumberka. Vilém Slavata byl v roce 1618 vyhozen z oken Pražského hradu při Pražské defenestraci. Slavatové vlastnili Telečský zámek až do roku 1691. Syn Viléma Slavaty – Karel Slavata, se nikdy neoženil. Vstoupil do řádů Bosých Karmelitánů, kde zůstal až do konce života. O příčině vstupu do řádu vypovídá legenda o vlčí jámě, podle níž se Karel zřítíl do

nastražené vlčí jámy, ve které dostal velký strach o život. Modlil se k bohu, že pokud ho zachrání, nikdy se neožení a vstoupí za to do kláštera. Karel byl z jámy zachráněn a slib skutečně splnil. Na místě, kde tehdy Karel údajně spadl do oné vlčí jámy, byla vystavěna kaple sv. Karla Boromejského. Po Karlovi zbyla jen jeho sestra Barbara Slavatová, která se provdala za Kryštofa Felixe Lichtenštejna z Kastelkornu. Rod Lichtenštejn-Kastelkorn ale v roce 1761 vymřel. Poslední dědička odkázala telečský zámek svým příbuzným Podstatským z Prusovic. Ti ovšem museli přijmout jméno vymřelého rodu a proto telečský zámek zdědili jako Podstatští-Lichtenštejnové. Na zámku žili až do roku 1945, poté jim byl na základě Benešových dekretů zabaven.

Poslední majitelé se dlouho snažili zámek získat zpět, nikdy se jim to ovšem nepodařilo. Snažili se o to i jejich děti, ovšem neúspěšně. Vnoučata posledních majitelů už nárok na vrácení získali, nežádali ovšem už o zámek, pouze o pozemsky bývalých panství. Město vnoučata posledních majitelů vyplatilo o všechny zabavené pozemky.

2.7.2 Vývoj návštěvnosti zámku

Starší statistiky návštěvnosti zámku se bohužel nearchivovaly, na zámku se nenacházejí a papírové originály se vyhazovaly. Chtěla jsem zjistit, jak velký vliv mělo na návštěvnost například zapsání na seznam UNESCO, otevření trasy B nebo pád železné opony. V roce 2016 se otevřela třetí trasa, a sice Zámecké podzemí, Je pravda, že od tohoto roku návštěvnost vzrostla, statistiky za rok 2020 jsem nesehnala, víme ovšem, že kvůli rekonstrukci a omezení počtu návštěvníků z technických a hygienických důvodů se návštěvnost velice snížila. Sezóna pro rok 2021 začne 1. 5. 2021.

Tabulka 3 – vývoj návštěvnosti zámku Telč od roku 2005 do roku 2019 (www.statistikakultury.cz)

Rok	Počet návštěvníků
2005	74 697
2006	64 075
2007	79 667
2008	64 628
2009	60 212
2010	87 183
2011	71 723

2012	68 904
2013	90 593
2014	99 669
2015	84 140
2016	93 350
2017	109 425
2018	100 479
2019	72 949

2.8 Cestovní ruch před rokem 1989

Celkově se tehdejší režim snažil omezit cestování do západních zemí. Lidé měli i problémy s povolením návštěv příbuzných v zahraničí. Mimo socialistické země mohl před rokem 1989 vycestovat zhruba každý dvacátý občan Československa. Občané potřebovali většinou zvací dopisy. Na vycestování poté potřebovali dostat výjezdní doložky, a aby bylo možné získat zahraniční měnu, byl třeba ještě devizový příslib. Se získáním cizí měny to bylo složité hlavně pokud se jednalo o měny nesocialistických zemí. Pokud Vám například váš příbuzný žijící v západním Německu poslal západní marky, nemohly být vyměněné za koruny ale například za bony, se kterými se mohlo platit v Tuzexu. Ovšem ani cestování do socialistických zemí nebylo bezproblémové. (www.czso.cz)

Před rokem 1989 fungovalo v tehdejším Československu 5 cestovních kanceláří. Byl to Čedok, CKM (cestovní kancelář mládeže), Sportturst, Autoturst a Rekrea. Z toho Čedok byl prakticky státní monopol cestovního ruchu, který jako první organizace ve střední Evropě začal organizovat letecké zájezdy. Tehdy, například let do Egypta trval téměř 2 dny a měl až 10 mezipřistání. (www.eulog.cz)

Níže jsou vyobrazené tabulky porovnávající počet zahraničních návštěvníků, kteří zavítali do Československa v roce 1988, tedy rok před pádem železné opony. Tabulka hlavně ukazuje rozdíl mezi počtem návštěvníků ze socialistických zemí a z nesocialistických zemí. (www.czso.cz)

Tabulka 4 – Přehled turistů navštěvujících ČR před rokem 1989 (www.czso.cz)

Zahraniční turisté mimo socialistické země 1988	počet	Zahraniční turisté ze socialistických zemí 1988	počet
Západní Němci	586 000	Východní Němci	9 400 000
Rakušané	282 000	Maďaři	6 400 000
Italové	119 000	Poláci	4 800 000

Američané	75 000	Turisté ze Sovětského svazu	680 000
-----------	--------	-----------------------------	---------

Druhá tabulka ukazuje nejvíce navštěvované zahraniční destinace českých turistů. Zároveň tabulka ukazuje rozdíl v návštěvnosti socialistických a nesocialistických zemí z roku 1988. (www.czso.cz)

Tabulka 5 – přehled zemí navštívené českými turisty v roce 1989 (před revolucí) (www.czso.cz)

Destinace českých turistů (socialistické země) 1989	počet	Destinace českých turistů (mimo socialistické země) 1989	počet
Západní Německo	248 000	Východní Německo	2 400 000
Rakousko	136 000	Maďarsko	1 800 000
Itálie	46 000	Polsko	772 000
Švýcarsko	38 000	SSSR	252 000
Francie	35 000	Jugoslávie	326 000

2.9 Cestovní ruch po roce 1989

Pro obyvatele nastalo mnoho změn k lepšímu, co se cestovního ruchu týče. Zrušila se vízová povinnost do západních zemí, koruna mohla být volně směnitelná. Množství cestovních kanceláří a agentur se rozrostlo a v dnešní době je cestovních kanceláří v České republice nad 850. Další změnou pro cestovní ruch byl rok 2007, kdy Česká republika vstoupila do Schengenského prostoru. Od té doby nemusí turisté podstupovat přísné letištní kontroly, pokud cestují do jiných zemí Schengenu.

Tabulka ukazuje oblíbené zahraniční destinace českých turistů po revoluci, z roku 2018. Destinace se poměrně změnily, až na Chorvatsko (část bývalé Jugoslávie), to je u Čechů stále velmi oblíbené. (www.czso.cz) (www.eulog.cz)

Tabulka 6 –nejoblíbenější destinace českých turistů 2018 před pandemií (<https://pelipeccky.cz>)

Nejnavštěvovanější zahraniční země českými turisty – 2018	Počet turistů
Chorvatsko	813 000
Slovensko	724 000
Itálie	607 000
Řecko	472 000
Rakousko	328 000
Egypt	265 000
Španělsko	211 000

V roce 2020 ovlivnila cestovní ruch pandemie Covid-19. Návštěvnost zemí ovlivnilo uzavření hranic, bezpečnost destinací nebo podmínky, které museli turisté splnit před a po vycestování (délka karantény/testování). Pro rok 2020 byla tedy nejnavštěvovanější destinace Česká republika, na druhém místě Slovensko. Třetí bylo Rakousko, poté Chorvatsko a Řecko. Češi celkově preferují destinace, kam dojedou vlastním autem, zároveň čeští turisté cestují letadlem skoro nejméně v celé Evropě (nejméně ze všeho Rumuni a hned po nich Češi). Normálně velmi oblíbená destinace jako je Itálie, se kvůli stavu pandemie stala velmi málo navštěvovanou. (<https://pelipeccky.cz>)

2.9.1 Cestovní ruch před rokem 1989 v ORP Telč

Před 1989 se v Telči nenacházela žádná cestovní kancelář, nacházela se tu pouze Informační cestovní služba CIS, na náměstí Zachariáše z Hradce. Na ostatní detaily, například ohledně turistů, jsem se ptala obyvatel města, kteří bydleli přímo v centru na náměstí ještě před revolucí a po ní. Například Libuška Javůrková na náměstí nejen bydlela ale i pracovala a později vlastnila na náměstí i obchod s obuví. Před rokem 1989 navštěvovali Telč například hlavně turisté z Izraele a Ruska. Samozřejmě turisté ze socialistických států jako Poláci a Maďaři nebo východní Němci a Rakušané. Zájezdy asijských turistů nebyly ani zdaleka tak početné, jako jdou dnes.

2.9.2 Cestovní ruch v ORP Telč po roce 1989

Izraelští a ruští turisté se dnes v Telči objevují minimálně. Organizované zájezdy s průvodci jsou u polských a maďarských turistů stále velmi časté. Turisté z Německa a Rakouska jsou také stálou klientelou, ale cestují více i samostatně nebo v menších skupinkách. Telč je také velmi oblíbenou destinací Nizozemců, ti jezdí hlavně ve velkých rodinných skupinkách. Asijsí turisté jsou v Telči velkou skupinou. Bohužel to jsou turisté, kteří utratí minimum peněz a na město se jenom podívají, vyfotografují a odjedou. Jsou bohužel i velmi problematickou skupinou. Pravidelně jezdí na zámek japonské výpravy s překladatelem. U těch, kteří cestují samostatně je ovšem velká jazyková bariéra. Na prohlídce zámku, téměř v 80% případů potřebují odejít už po 20 ti minutách, protože už musí odejít na autobus, prohlídka přitom trvá 50 minut. Komplikace s nimi měl zámek i z jiného důvodu za který nemohli přímo oni. Průvodci často přivedli velkou skupinu asijských turistů na nádvoří, kde jim pověděli krátký, stručný výklad o zámku a poté si od nich vybrali do své kapsy peníze „za prohlídku zámku“. Takto okrádali zámek o zisk a turisty o peníze a hlavně zážitek z prohlídky. To je hlavní důvod, proč se na zámku zavedlo vstupné do objektu. A stále se tam tací průvodci, kteří chtějí se skupinou „jen nakouknout“ objevují.

2.9.3 Cestovní ruch v ORP Telč během pandemie

Kvůli uzavření státních hranic a zákazu cestovat do některých zemí, cestovali Češi nejvíce po České republice. V létě 2020 se v Telči zrušilo velké množství akcí, ovšem taková ta hlavní, Folkové prázdniny v Telči, proběhla. Během minulých let bylo naprosto typické, že turistů bylo ve městě dost až do půlky srpna, tedy do doby trvání Folkových prázdnin. Jakmile Folkové prázdniny skončily, stalo se město doslova městem duchů, návštěvnost se snížila opravdu drasticky. V roce 2020 byla návštěvnost během Folkových prázdnin téměř stejná jako jiné roky, možná jen o trochu nižší. Překvapivé ale bylo, že návštěvnost se téměř zdvojnásobila hned po skončení Folkových prázdnin, což je pro Telč velice nevídané. Tato vysoká návštěvnost se udržela až do konce srpna. Nevím, jestli je to dobře nebo špatně, na jednu stranu je dobře, že turisté jezdí, na druhou stranu, během pandemie to nebylo zrovna nejrozumnější. A popravdě, turisté žádné bezpečnostní opatření nedodržovali, na prohlídku zámku si museli zakoupit roušku a mnoho z nich s tím mělo velký problém. Nadávali nám průvodcům za to, že si vymýšlíme hlouposti apod. Přímou zámek ovšem tak početnou návštěvnost už neměl, hlavně proto, že byla zpřístupněná jen jedna trasa, byt posledních majitelů, která má kapacitu max. 20 osob na prohlídku, místnosti jsou oproti renesančním sálům (kde je max. 40 osob) malé a proto je kapacita omezená. Během zhoršení stavu pandemie se počet návštěvníků omezoval na 10 osob na prohlídku. Hlavním důvodem nižší návštěvnosti bylo také uzavření zámeckého areálu a zahrady, takže návštěvníci mohli jít pouze na prohlídku a nikam jinam.

2.10 Situace v ORP Telč v průběhu let 1900 – současnost

2.10.1 Situace v ORP Telč v roce 1900

Nejdůležitější událostí z této doby bylo bezpochyby zprovoznění lokální železniční dráhy, jak už je zmíněno v kapitole o železnici. Telč patřila ke špatně přístupným městům a na Vysočině trvalo velice dlouho, v porovnání se zbytkem republiky, než

se zde železniční dráhy zavedly. Poté ale bylo už město lépe přístupné a mohlo se lépe dostat do podvědomí lidí. I přesto, že průmyslová situace ve městě nebyla také zrovna nejlepší, se město velmi snažilo „protlačit“. Například v roce 1922 se ve městě konala Krajinská průmyslová a hospodářská výstava, která se těšila velkému úspěchu a velké návštěvnosti. (Grycová 2016) (Rampula 1946)

Celkově vzato, bylo ve městě dostatek zařízení jako pošta, školy, mateřská školka, sirotčinec, hřbitovy, ošetrovna, elektrárna a město už vedlo vlastní katastr. Mezeru v průmyslovém rozvoji se město snažilo vyplnit například založením Telečské malírny v roce 1908, která si dokázala vybudovat své místo i na zahraničním trhu. V okolí města se začalo využívat přírodního bohatství, které krajina nabízela a začaly vznikat první drobné kamenolomy. Velký věhlas získal kamenolom v Mrákotíně, kde se těžila velmi kvalitní žula. V roce 1924 se z Mrákotína dopravil žulový monolit na Pražský hrad, který si objednal T. G. Masaryk, který v roce 1928 sám město navštívil. V roce 1931 ve městě vznikla družstevní pekárna a „Lesní družstvo“, které spravovalo 2 revíry. V 1938 vznikly i 2 družstevní mlékárny. (Grycová 2016) (Rampula 1946)

V letech 1914 – 1918 za I. Světové války byla situace v Telči, stejně jako všude jinde, velmi špatná. Město utrpělo škody, na válečnou výrobu se zabavilo z kostelů a věží 15 zvonů, cínové píšťaly z kostelních varhan a dokonce i měděná střecha ze Svatodušní věže. Ušetřeny byly jen ty zvony a varhany, které měli „větší“ historickou cenu, ačkoliv historicky cenné byly všechny. Paní hraběnka Leopoldina Podstatská-Lichtenštejn (matka posledního majitele zámku) dokonce za své vlastní finance založila ošetrovnu a útulek pro raněné vojáky. Podniky ve městě také musely přeorientovat svou výrobu na válečné účely, hlavně na zbraně nebo součástky na ruční granáty. Nicméně v meziválečném období nejen město, ale i konečně samostatný stát, vzkvétal a s ním i cestovní ruch. V tomto období Telč navštívilo několik významných osobností a věhlas města se rozšiřoval. (Grycová 2016) (Rampula 1946)

2.10.2 Situace v ORP Telč v roce 1940

V roce 1938 se kvůli mobilizaci do Telče přistěhovalo mnoho rodin ze zabraného území. O rok později do města přijelo německé vojsko. V roce 1940 se přeložil okresní úřad z Dačic do Telče, Dačice se v té době ocitly pouhé 2 kilometry od hranic zabraného území. K Telči byly také přeloženy části okresů třeštského a jindřichohradeckého. Nejen ve městě, ale po celé republice se rušily spolky jako Orel, Sokol apod. Během války bylo v Telči zatčeno nad 150 lidí, ze kterých 31 bylo popraveno a další zemřeli v koncentračních táborech. Židovská populace ve městě byla zdecimována, přežili jen ti, kteří pocházeli ze smíšených manželství, kterých bylo 8, ostatních 67 bylo zavražděno. (Grycová 2016) (Rampula 1946)

V roce 1946 ve městě nejvíce prospívá hospodářství, průmysl je stále jen nepatrný. V okolí města se pěstuje oves, žito a brambory, lesnímu a rybníčnímu hospodářství se také daří. Z odvětví průmyslu se ve městě nachází 2 parní cihelny, parní mlýn a parní pila. Tovární výroba lišt, koberců, záclon, tovární výroba hořčice a likérů. Továrna na hospodářské stroje a motorové stříkačky a poté družstevní lihovar, mlékárna a pekárna. Město mělo také lékárnu, 3 lékaře, 2 zubaře, pojišťovnu i realitní kancelář. V roce 1945 se ve městě začal stavět vodovod, domy na náměstí měli vodovod až později. (Grycová 2016) (Rampula 1946)

2.11 Zápis na seznam světového dědictví UNESCO

Státní zámek Telč spolu s historickým jádrem města se na seznam UNESCO dostaly v roce 1992. Pro naše malé město to znamenalo velké změny. V této kapitole proto chci popsat, jak vstup do UNESCA změnil život na náměstí nebo jak ovlivnil návštěvnost zámku a města.

Pro obyvatele domů na náměstí to mělo své výhody i nevýhody. V první řadě je nutné připomenout, že domy jsou opravdu staré. Nejsou moc vysoké, ale zato dlouhé, v domech jsou třeba 2 až 3 byty. Před revolucí je majitelé museli pronajímat ať chtěli nebo ne. Ze třech bytů je jen z jednoho vidět náměstí, ostatní byty se

nacházejí vzadu směrem ke Štěpnickému rybníku. Opět jsem zpovídala obyvatele domů, kteří mi popsali výhody a nevýhody. Nevýhodou pro tyto zadní byty blízko u rybníka bylo, že jsou velmi chladné, byty blíže náměstí už jsou teplejší. Domy také velmi dlouho neměli zařízený vodovod. Obyvatelé museli pro vodu chodit do kašen na náměstí, nebo k pumpám. Dnes už vodovod zavedený v domech je.

Největší nevýhodou je poté parkování. Není to jen problém domů na náměstí ale skoro celé Telče. Obyvatelé domů mají na náměstí jen málo parkovacích míst, mohou si pro parkování zařídit kartu, ale přesto nemohou zaparkovat před svým domem, musejí chodit k autu na určené místo.

Jakási nevýhoda, kterou způsobilo UNESCO, jsou opravy domů. Velmi se dbá na to, aby domy zůstaly v původním historickém stavu. Pokud je třeba oprava, musí majitelé použít konkrétní materiály nebo barvy, které jim nařídí. Několikrát to šlo až tak daleko, že majitelé nesměli koupit a vestavět dveře nebo vrata, které chtěli. Domy se nesmějí zrenovovat – například koupit plastová okna. Majitelé, kteří dům potřebují opravit tak mají nařízené materiály, které při stavbě mohou použít. Takto ovšem rekonstrukce a opravy mnohdy vyjdou na mnohem více peněz. Majitelé mohou požádat o dotace, ty se ale vyplácejí až zpětně a nikdo vlastně netuší, kolik dotací získá. Záleží na tom, jak jsou památkáři spokojeni s opravou. Velmi smutný je stav ulice U Masných krámů, nachází se hned vedle historického centra, takže nespádají přímo pod UNESCO ale do památkové zóny. Lidé několik domů raději opustili a nechali je chátrat. V ulici je několik takovýchto trosek. Dle mého názoru, by se mělo lidem více povolovat při úpravách domů co chtějí (například zmíněné dveře), místo toho, aby domy nechali raději zchátrat a spadnout. Já osobně jsem si myslela, že když se město zapsalo do UNESCO, bylo lidem nějak nařízeno nebo doporučeno domy opravit. Až do zapsání na seznam UNESCO si majitelé mohli s domy dělat co chtěli, a to i těsně před zapsáním, což mě popravdě velice překvapilo, protože bych čekala, že byly třeba nějaké přípravy, co se stavu domů týče.

Jiný příklad je také z ulice U Masných krámů, kde majitelům zamítli postavit si na zahradě bazén. Zahrada se nachází ze zadní strany, takže na ní z ulice není vidět,

musí se vlastně přejít na druhou stranu lávky a teprve odtud je z druhého břehu na zahradu vidět. Důvod byl takový, že bazén by kazil letecké pohledy na město, protože hodně lidí natáčí nebo fotí fotografie drony. (S drony přitom lidé nesmějí létat nad místy, která jsou obydlená). Takový důvod by leckoho dokázal naštvat. Pana kastelána Bohumila Norka drony tak rozčilují, že už dlouho slibuje, že je bude sestřelovat vzduchovkou.

Bydlení v domech má také svoje výhody, ačkoliv nevýhody převažují. Pro šťastlivce, kteří bydlí v předních bytech, se skýtá krásný výhled na náměstí. Při konání různých akcí a festivalů se na náměstí často vybírá vstupné, kteří rezidenti náměstí platit nemusí. Se vstupem do UNESCO domů velice stoupla cena a hodnota. Architektonická výhoda je také loubí, které je průchozí, ale není to chodník a nepatří městu, stále patří majitelům domu. Ti jej nejvíce využijí tak, že mohou vystavovat zboží z obchodů před vchodem a upoutat více lidí. Obchody jsou další výhodou, majitelé nemusí platit nájem a ušetří tak peníze, nebo mohou přízemní prostory pronajímat, takto si vydělává velká část lidí žijících na náměstí.

2.12 Shrnutí a návrhy na vylepšení

V této části chci zhodnotit současný potenciál CR v ORP Telč a navrhnout možná vylepšení. Také se zde budu zabývat tím, jak pandemie Covid-19 ovlivnila a případně změnila situaci ve městě a jak by se s ní mohlo město vyrovnat.

2.12.1 Ubytovací a stravovací zařízení

Ubytovacích zařízení je ve městě dostatek, různých cenových rozpětí a kvality. I přes pandemii hotely nadále fungují a žádné ubytovací zařízení ve městě zavírat nemuselo. Stravovacích zařízení je ve městě také dostatek. Chybí tu ovšem nějaké rychlé občerstvení. Samozřejmě, že z hlediska zdravé výživy je spíše lépe, že se ve městě rychlé občerstvení nenachází, nicméně spousta návštěvníků i místních by určitě ocenila nějaké teplé jídlo, na které by nemusela čekat v restauraci. Před pár

lety tuhle malou díru v trhu vyplnil kebab, který se nachází na náměstí. Rychlé občerstvení je i výhoda právě v této době. Jen několik restaurací rozváží jídla, pizzerie vůbec. Majitel občerstvení Kebab Telč jídlo rozváží. Většina typů občerstvení, které jsou založené hlavně na rozvozu jídla, se nachází až v Jihlavě, tyto restaurace ovšem doručují jídla pouze do 30 kilometrové vzdálenosti a Telč už je mimo toto pásmo. Nad 30 km nerozváží hlavně z toho důvodu, že větší vzdálenosti už by nebylo možné ujet bez toho, aby jídlo vystydlo a ztratilo na kvalitě.

2.12.2 Turistické atraktivita

Město je především proslulé svým zachovalým historickým vzhledem a atmosférou, státním zámek a faktem, že patří na seznam UNESCO. Mimo to se v okolí nachází i přírodní atraktivita, je to ovšem všehovšudy na jeden den. Ve městě chybí atraktivita, které by návštěvníky udržely déle. Poměrně nový areál Panského dvora návštěvníkům nabízí půjčovnu elektrokol nebo klasických kol a to i pro děti. V areálu se nachází i například horolezecká stěna nebo lanové centrum. Fakt, že si návštěvníci mohou kola půjčit na místě ubytování, jim nedělá problém vyhradit si na prohlídky okolí města a přírodních památek další den. Rozhodně si myslím, že by to mělo nabízet více hotelů, nebo jiných podniků.

V létě je také velká škoda, že se ve městě nenachází žádný veřejný bazén nebo koupaliště. V horkých letních dnech je to pro mnoho lidí priorita a po prohlídce náměstí/zámku se odjedou vykoupat. V okolí města se nachází množství rybníků, které ovšem nejsou nijak moc vhodné ke koupání. Rybník Roštejn, nacházející se kousek za městem, je využíván ke koupání. Kvalita vody by mohla být lepší, je docela špinavá. Je známo, že v Roštejně se nachází i silné spodní proudy, takže nejde o úplně nejbezpečnější místo na koupání. Na druhou stranu je tam dobrá restaurace U Roštěnky, která přitahuje velké množství návštěvníků a byl zde zřízen kemp. Velkopařezitý rybník se nachází už o něco dál, ale kvalita vody je o poznání lepší. Nicméně když už turista autem pojedje kvůli koupání z města pryč, nedivím se, že

raději pojede ještě o kousek dál, třeba do Třeště na koupaliště nebo do Jihlavy do Vodního ráje, obzvláště, cestuje-li s dětmi, protože na děti určitě dohlédnete ve vodě v bazénu lépe, než v rybníku.

2.12.3 Filmový turismus

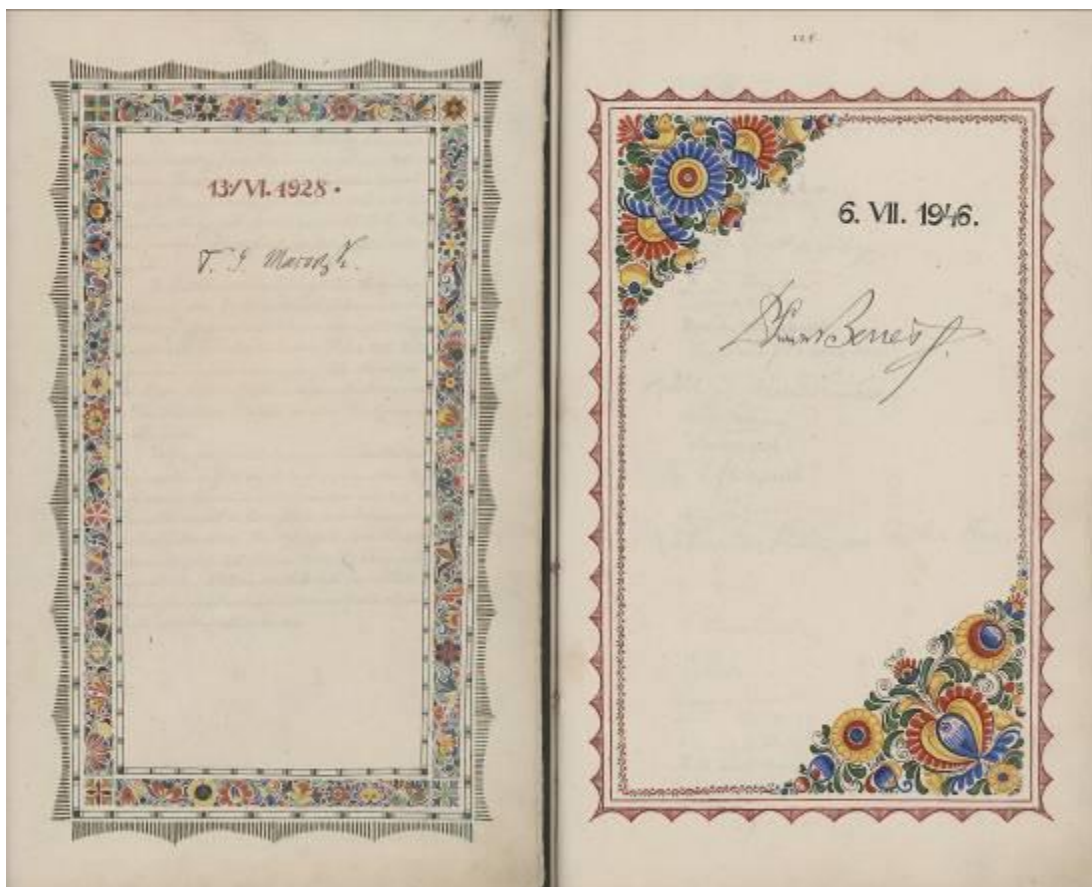
S městem Telč se Vám dozajista vybaví mnoho pohádek, hlavně od Zdeňka Trošky. Pro pohádky má město tu správnou atmosféru, ale ne jen pro pohádky, také se ve městě natáčelo a natáčí množství historických dokumentů nebo historických dramat. Filmů, které by nějak nesouvisely s historickou atmosférou města není mnoho. Například i Jan Werich v Telči natáčel, třeba film Až přijde kocour, ten se neodehrává v historickém kontextu, ale v (tehdejší) současné době. Turisté sem také cestují právě kvůli záběrům z filmů, které chtějí vidět „naživo“ na místě, kde byly natočeny. Nejproslulejší je na zámku určitě pohádka Pyšná princezna, opravdu velké množství návštěvníků se chce podívat do zámecké zahrady na kašnu, kde chtěla princezna zavázat střevíček. Vtipné je, že právě tato scéna v Telči natočená nebyla (bylo to na zámku Hluboká) a návštěvníci jsou velice zaskočení, v zámecké zahradě ale stejně mohou vidět „třešňové“ stromy, ze kterých král Miroslav trhal plody. Žádná třešeň v zámecké zahradě také neroste, stromy byly pouze „ozdobené“ umělými třešněmi. Tento fakt návštěvníkům alespoň vynahrazuje to, že neuvidí kašnu, do které princezna spadla. Na zámku se často vystavovaly i kostýmy či rekvizity ze známých pohádek. Filmový turismus je pro město velká výhoda, neboť město vydělá na natáčení a má z filmu ještě jakousi reklamu zdarma. Natáčení během pandemie neprobíhala, ale myslím, že město se určitě nemusí strachovat o to, že by se stalo pro filmaře méně atraktivní.

2.12.4 Folkové prázdniny v Telči

Na folkové prázdniny mají návštěvníci a místní obyvatelé často docela jiné názory. Ačkoliv jsem si jistá, že ať už člověk bydlí na jakémkoliv místě, kde se koná nějaká

větší akce, přináší to s sebou nevýhody. Místní obyvatel vidí úplně vše z festivalu, turista spíše jen to pozitivní. Místní obyvatelé jsou za Folkové prázdniny rádi, protože je to 17 dní z celého roku, kdy se ve městě opravdu žije. Lidé, kteří si pamatují i starší ročníky festivalu říkají, že už “to není, co to bývalo“, protože všechno už je velice komercializované a o penězích. Folkové prázdniny mají také velmi v oblibě „trampové“ a nutno podotknout, že o noční klid nebo o čistotu okolí se už moc nestarají. Na ostatní návštěvníky také nemusí působit zrovna vábně, když cestou na náměstí musí překračovat a přeskakovat hromadu lidí vyspávajících kocovinu na lavičkách, na molech, na obrubnicích...všude. (Ale mohou to brát i jako atrakci, protože hodně lidí si je rádo fotí). Moji rodiče a ostatní sousedé z ulic mi popisovali, že dříve to s nepořádkem bylo podstatně horší, neboť někteří takoví návštěvníci často vykonávali potřebu i na chodnicích. To už se naštěstí neděje a opravdu se během prázdnin pořádek (v rámci možností) daří udržet. Ještě bývalo pěkné, že dříve návštěvníci Prázdnin měli možnost dostat vstupenky zdarma za vykonání nějaké práce pro město, například úklid ulic nebo údržbu zeleně, což bylo hodně využíváno. Jelikož folkové prázdniny byla jedna z mála aktivit, která nebyla zrušena v roce 2020 a stále měla velkou návštěvnost, nemusí se nejspíše nic upravovat. Jediné co by mě napadlo je, že by město během konání prázdnin, hlavně pro stánkaře, opatřilo mobilní toalety. Ocenili by to určitě ti, kteří se stánkem stojí dál od centra. Na náměstí jsou veřejné toalety zdarma, na zámku se také nachází veřejné toalety, ale ty jsou v ceně vstupu do areálu za 20 Kč. Od roku 2020 už jsou toalety přístupné pouze pro návštěvníky zámku. A kromě toho, místní obyvatelé by to určitě ocenili též.

Přílohy



Obrázek 4 – podpisy prezidentů T. G. Masaryka a E. Beneše v Kronice města Telč (Státní okresní archiv Jihlava - digitalizováno)

Zájezd pana presidenta republiky do Telče dne 13. června 1928.

12.-- hod.: Přijezd do Telče.

V Telči projíždí průvod ulicemi Staňkovou, Masarykovou, Sv. Anenskou, náměstím U horní brány, Horní branou, ulicí Palackého na náměstí Přemysla Otakara. Auto zastaví u radnice. Pan prezident ^{průvodem} vstoupí na tribunu. ~~Hudba~~ Hudba hraje státní hymny.

Hlášení přednosty okresní politické správy a okresního četnického velitele v Dačicích.

Uvítání starostou města Telče Mláďsem V e r n e r e m, před-
sedou starostenského sboru okresu telečského Ferdinandem
Foitem, starostou města Dačic Rudolfem Faltem a starostou
města Slavonic Antonínem Plachem za německé obyvatelstvo
okresu slavonického. Školní dívky přivítají pana presidenta
republiky podáním kytice.

Pan prezident republiky запиše se do pamětní knihy města
Telče. Pěvecký sbor telečský zapěje Smetanův slavnostní sbor
„ Věno „ .

Nato budou představeni panu prezidentu republiky členové obecního zastupitelstva města Telče, shromáždění zástupcové starostenských sborů okresu telečského, dačického a slavonického, starostové obcí jmenovaných okresů, zástupcové úřadů škol, legionářů, korporací atd.

Pan prezident republiky obchází špalíry shromážděného obyvatelstva a školních dětí, nasedá do auta a odjíždí z náměstí Dolní branou, ulicí na baště do Štěpnické ulice do budovy zemské hospodářské školy. Při vchodu do školy uvítá pana prezidenta republiky ředitelka školy.

12.20 hod.-- 13.15 hod.: Odpočinek.

Obrázek 5 – program návštěvy pana prezidenta Masaryka 13. 6. 1928 (Státní okresní archiv Jihlava - fotografie)



Obrázek 6 – fotografie T. G. Masaryka před radnicí v Telči (HRDLIČKA, Josef. *Telč - 900 let*)



Obrázek 7 – Prezident Václav Havel v Telči (HRDLIČKA, Josef. *Telč - 900 let*)



PREZIDENT ČESKÉ REPUBLIKY VÁCLAV KLAUS V TELČI 11. KVĚTNA 2004

PREZIDENT
ČESKÉ REPUBLIKY
VÁCLAV KLAUS
V TELČI 11. KVĚTNA 2004

V. Klaus
Lidie Klaus



Obrázek 8 – pohlednice z události návštěvy prezidenta Klause v Telči 11. Května 2004, z druhé strany pohlednice podpis prezidenta a jeho ženy Lidie (pohlednice vlastní – scan)

1928

Plnomocenství

pro pana Jana Pospíchala, odborného učitele a I. náměstka starosty města Telče, který zmocněn jest městskou radou v Telči převzítí a převéstí tělesné pozůstatky básníka Vincence Furcha ve dnech 19. a 20. září z Vídně do Telče převéstí.

Také veškeré vydání s tímto převozem spojené přímo uhradí.

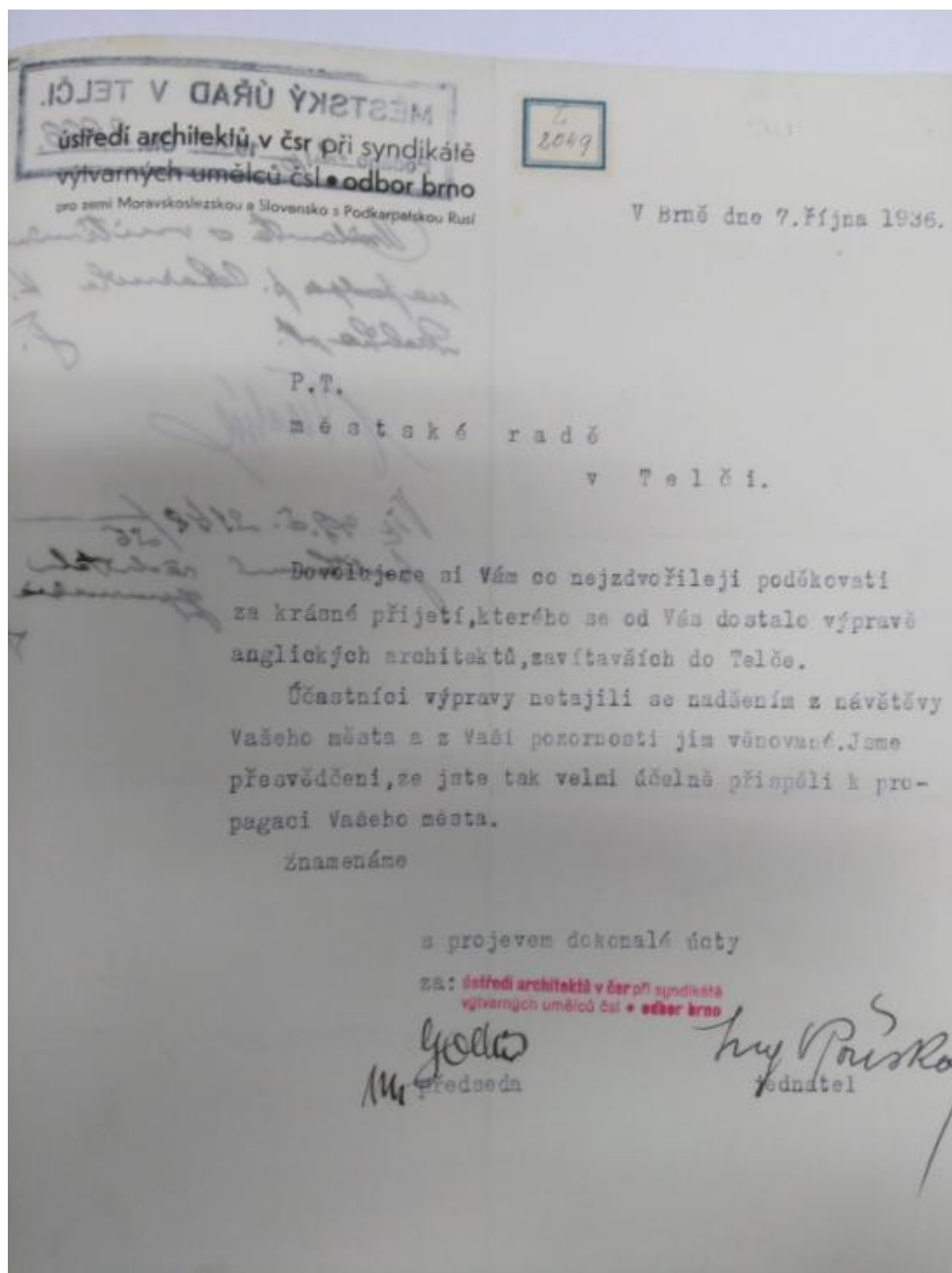
Městská rada v Telči, dne 18. září 1928.

Starosta:

E. Verner.



Obrázek 9 – plná moc pro převezení tělesných ostatků Vincenta Furcha (Státní okresní archiv Jihlava - fotografie)



Obrázek 10 – poděkování za vřelé přijetí výpravy anglických Architektů (Státní okresní archiv Jihlava - fotografie)



Obrázek 11 - archivní fotografie hotelu Vondrák "U nádraží" (Státní okresní archiv Jihlava)



Obrázek 12 - zemědělská výstava konaná v Telči 19220 (HRDLIČKA, Josef. *Telč - 900 let*)

Národní výbor v Telči .

V Telči dne 7.9.1945.

Titl.

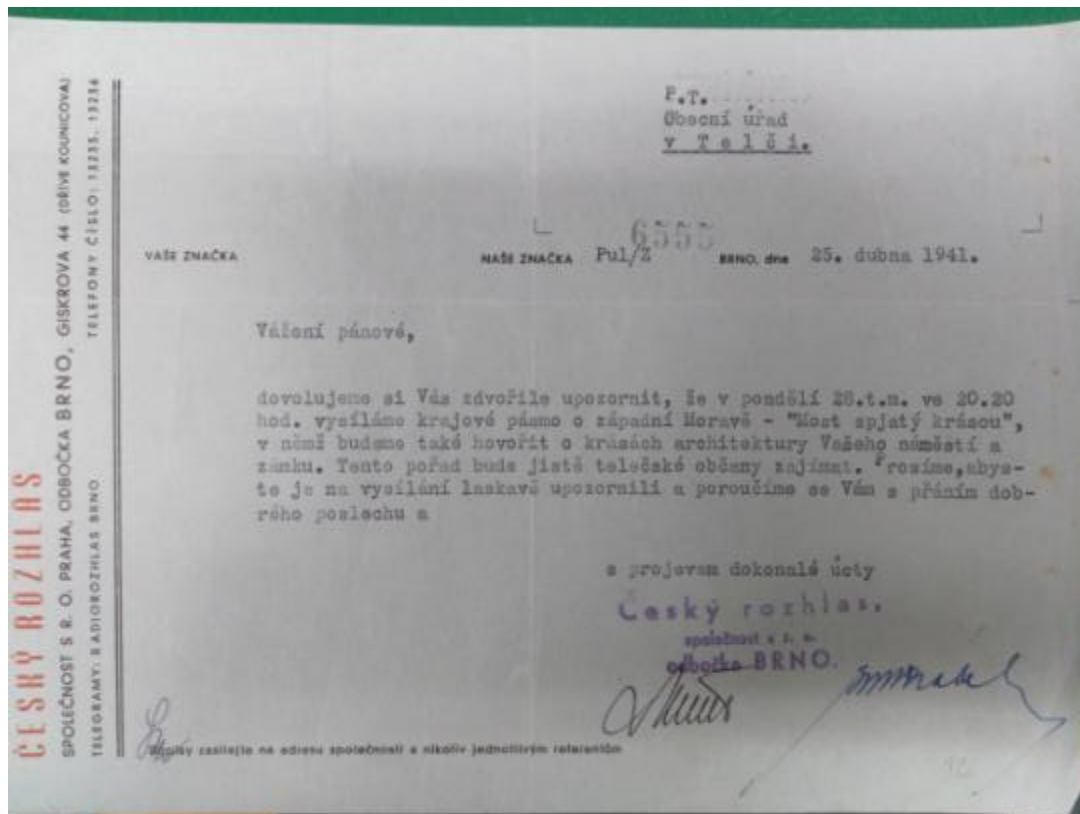
Okresní propagaci,

v Praze XI. Karlova tř. 11.

K Vašemu připsu ze dne 10.8.1945 týkající se obrázko-
vého almanachu " Má vlast " zasíláme propagační článek a čtyři
fotografie Telče. Pokud se týče štočků žádáme , abyste je nám
po upotřebení laskavě odprodali , abychom mohli je dále použít
v případě potřeby. Děkujeme Vám za laskavost a poručíme se
Vám v účtě dokonale



Obrázek 13 – jedna z možností propagace města v roce 1945 (Státní okresní archiv Jihlava – fotografie)



Obrázek 14 – jedna z možností propagace v roce 1941 (Státní okresní archiv Jihlava - fotografie)



Obrázek 15 – Děkovný dopis od cestovní kanceláře Čedok (Státní okresní archiv Jihlava - fotografie)



Obrázek 16 – Hraběnka Markéta Podstatská s hokejisty (mnoho rodinných fotografií Podstatských, včetně hraběnky v hokejovém dresu jsou dochované v depozitáři na zámku Telč)
(gis.fsv.cvut.cz/zamky/genealogie/podstatzky-lichtenstein/php/person.php?o=21)



Obrázek 17 – Hrabě Leopold III. Podstatský na telečském rybníku na svých sáňkách, které jsou stále dochované na půdě státního zámku ([Hrad Roštejn | Facebook](#))

Závěr

Vypracování této práce mi velice stěžovala pandemie a proti-pandemická opatření. Shánění knih a materiálů bylo také komplikované, neboť se často jednalo o starší knihy, které byly těžko k sehnání a hlavně byly knihovny a archivy dlouho zavřené. Rozhovorů s pamětníky jsem také plánovala udělat více, ovšem starší občané, kteří by mi mohli něco říci, byli kvůli pandemii hodně izolovaní ve svých domovech. Práci jsem určitě chtěla rozvést o to, jak probíhalo zapsání města na seznam UNESCO a jak tato událost ovlivnila město v návštěvnosti, příjmech nebo rozhodování o dalších projektech apod. Také jsem chtěla zjistit, jak vstup do UNESCO ovlivnil státní zámek Telč a jeho návštěvnost a popularitu. Tyto informace se mi bohužel sehnat nepodařilo a bohužel jsem se setkala i s neochotou. Přesto se mi podařilo získat dostatek informací a materiálů z jiných dostupných zdrojů a cíl práce byl tedy splněn.

Seznam zdrojů

Monografické publikace

BENEŠOVÁ Helena. *80 let KČT v Telči (1921 – 2001)*. Telč: Odbor klubu českých turistů Telč, 2001.

BLÁHA, Jiří, Miloš František DRDÁCKÝ, Josef HRDLIČKA a Oldřich ZADRAŽIL. *Telč*. Praha: Historický ústav Akademie věd České republiky, 2001. Historický atlas měst České republiky. ISBN 80-7286-024-0.

CILA, Richard. *100 let místní dráhy Telč - Slavonice: 1902-2002*. Telč: Společnost telčské místní dráhy, 2002. 97 s., [8] s. barev. obr. příl. ISBN 80-239-2643-8

ČORNEJ, Petr. *Království dvojího lidu*. Praha: Odeon, 1989. Přeložil Svatoš Martin, Alena Šimečková. ISBN 80-207-0816-2

DVOŘÁKOVÁ Alena, Marie ELLINGEROVÁ, Vladimír MAZAL, Jana TUPÁ. *90 let KČT v Telči (1921 – 2011)*. Telč: Odbor klubu českých turistů Telč, 2011.

FRAŇKOVÁ, Dagmar. *Stopy Folkových prázdnin v Telči*. Jihlava, 2011. Bakalářská práce. Vysoká škola Polytechnická Jihlava, katedra cestovního ruchu. Vedoucí práce Mgr. Eva Hornáková

GRYCOVÁ BENEŠOVÁ, Helena a Lubomír PROCHÁZKA. *Telč a okolí*. Praha: Paseka, 2016. Zmizelá Morava. ISBN 978-80-7432-702-5.

HRDLIČKA, Josef, Irena TOBIÁŠKOVÁ, Lucie BLÁHOVÁ, Jana ZÁŠKODOVÁ, Markéta VELIČKOVÁ a Petr VELIČKA. *Telč v průběhu staletí: katalog výstavy*. V Telči: Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Telči, 2017. ISBN 978-80-906167-4-5.

HRDLIČKA, Josef. *Telč - 900 let: (1099-1999)*. Telč: Muzejní spolek, 1999. ISBN 80-238-3554-8.

JANČO, Vojtěch. *Historie tělesné výchovy a sportu v Telči*. České Budějovice, 2015. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, pedagogická fakulta, katedra tělesné výchovy a sportu. Vedoucí práce Doc. PaedDr. Jan Štumbauer, CSc.

KYPTA, Jan Evangelista, DRDÁCKÝ, Miloš, ed. *Dějiny Telče v díle místních historiků*. Telč: Drdáký-Aristocrat, 2004. Historie a ochrana kulturního dědictví. ISBN 80-901118-8-2.

RAMPULA Josef. *Průvodce Telčí*. Telč: Josef Fišer, 1946.

Státní okresní archiv Jihlava, Archiv města Telč, Kronika města Telč „digitalizováno“

Internetové zdroje

1. Charakteristika SO ORP Telč | ČSÚ v Jihlavě. *Český statistický úřad | ČSÚ* [online]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/xi/charakteristika_so_orp_telc
2. Vysoká škola polytechnická Jihlava. Dějiny turismu. Vysokoškolská skripta - PDF Free Download. *Představujeme Vám pohodlné a bezplatné nástroje pro publikování a sdílení informací*. [online]. Copyright © DocPlayer.cz [cit. 26.03.2021]. Dostupné z: <https://docplayer.cz/900260-Vysoka-skola-polytechnicka-jihlava-dejiny-turismu-vysokoskolska-skripta.html>
3. Historie - Telč. [online]. Dostupné z: <https://www.zamek-telc.cz/cs/ozamku/historie>
4. Průměrné ceny 1918-1938 — PSK. *PSK* [online]. Copyright © 2004 [cit. 24.04.2021]. Dostupné z: <https://www.ptejteseknihovny.cz/dotazy/prumerne-ceny-1918-1938>
5. Hana Müllerová: Na Havla v Telči nezapomenu - Jihlavský deník. *Jihlavský deník - informace, které jsou vám nejbliž* [online]. Copyright © [cit. 26.03.2021]. Dostupné z: https://jihlavsky.denik.cz/zpravy_region/mullerova-na-havla-v-telci-nezapomenu-20140621.html
6. Prezident Miloš Zeman polichotil Telči. Je to nejkrásnější město Vysočiny - Jihlavský deník. *Jihlavský deník - informace, které jsou vám nejbliž* [online]. Copyright © [cit. 26.03.2021]. Dostupné z: https://jihlavsky.denik.cz/zpravy_region/prezident-milos-zeman-polichotil-telci-je-to-nejkrasnejsi-mesto-vysociny-20150626.html
7. Furch Vincenc | Telc.eu. *Telc* | <https://www.telc.eu/> [online]. Dostupné z: https://www.telc.eu/turista_a_volny_cas/historie/osobnosti/furch_vincenc
8. https://www.telc.eu/obcan/telcske_listy [online]. [cit. 2021-04-07].
9. Výprava české šlechty do Janova - cs.LinkFang.org. *Vítejte ve - cs.LinkFang.org* [online]. Copyright © LinkFang.org 2021 [cit. 17.03.2021]. Dostupné

- z: https://cs.linkfang.org/wiki/V%C3%bdprava_%C4%8desk%C3%a9_%c5%a1lechty_do_Janova
10. kompakťata (Jihlavská, Basilejská) - husitstvi.cz. *Husité - Ktož jsou boží bojovníci* - husitstvi.cz [online]. Copyright © 1998 [cit. 17.03.2021]. Dostupné z: <https://husitstvi.cz/rejstriky/rejstrik-pojmu/kompaktata-jihlavska-basilejska/>
 11. Project - Královské slavnosti aneb Císař Zikmund Lucemburský v Telči po 570 letech 17. - 18. 8. 2007. *Interreg, Interreg-IPA, ENI and IPA-IPA cross-border projects, partners and programmes Territorial Cooperation projects, partners and programmes with European Union countries* [online]. Dostupné z: <https://keep.eu/projects/17153/Kr-lovsk-slavnosti-aneb-C-s-EN/>
 12. Slovník skautských pojmů – 15. dívčí oddíl Nika. *15. dívčí oddíl Nika* [online]. Dostupné z: <https://nika.skauting.cz/pro-novacky/slovník-skautských-pojmů/>
 13. Příběh | Hotel Antoň Telč. *Hotel Antoň s.r.o.* [online]. Dostupné z: <https://www.hotel-anton.cz/pribeh/>
 14. NÁS - Hotel U Hraběnek. *Hotel U Hraběnek - OFICIÁLNÍ STRÁNKY* [online]. Copyright © 2021 Hotel U Hraběnek [cit. 26.03.2021]. Dostupné z: <https://www.hotel-uhrabenky.cz/cz/o-nas-2/>
 15. Návštěvnost památek – STATISTIKA KULTURY České republiky. *STATISTIKA KULTURY České republiky* [online]. Copyright © STATISTIKA KULTURY České republiky. Všechna práva vyhrazena. [cit. 27.04.2021]. Dostupné z: https://www.statistikakultury.cz/navstevnost-pamatek/?fbclid=IwAR3JF7rDmFw1Jb_glgJVnS0FOOmNxo-8KixLYpKXZQEcf5hqd_qJKXBM8IY
 16. Cestování před sametovou revolucí | Století statistiky. *Český statistický úřad | ČSÚ* [online]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/stoletistatistiky/cestovani-pred-sametovou-revoluci/>
 17. Před téměř sto lety ovládal cestovní ruch v Československu Čedok | Informační logistický portál Eulog.cz. *Aktuálně z logistiky | Informační logistický portál Eulog.cz* [online]. Copyright © 2007 [cit. 01.04.2021]. Dostupné z: <https://www.eulog.cz/clanky/pred-temer-sto-lety-ovladal-cestovni-ruch-v-%C4%8Ceskoslovensku-%C4%8Cedok/?mt=&id=9002&m=a00>
 18. Kam jet letos na dovolenou? TRENDY 2020 ovlivnil COVID-19 - Pelipecy. *Pelipecy - Levné letenky, dovolené i tipy k cestování* [online]. Copyright © pelicantravel.com s.r.o. [cit. 01.04.2021]. Dostupné z: <https://pelipecy.cz/2020-trendy-dovoleny/>
 19. Microsoft Internet Information Services 8 [online]. Dostupné z: <http://gis.fsv.cvut.cz/zamky/genealogie/podstatzky-lichtenstein/php/person.php?o=21>